

NOUA REVISTA ROMANA

ABONAMENTUL :
In România un an (48 NUMBRE) 10 lei
„ 6 „
In toate țările uniunii postale un an 12 „

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA
APARE ÎN PIECARE DUMINICĂ

UN NUMĂR
25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pentru o pătrime
de pagină 10 lei.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
București, Calea Victoriei 62. Pasajul No. 3
DIRECȚIA : București, B-dul Ferdinand 55
TELEFON 8/66

Director: C. RADULESCU-MOTRU
Profesor la Universitatea din București.

No. 16

DUMINICĂ, 12 FEBRUARIE 1912

Vol. XI

NOUȚĂȚI

Transformarea Universităților în școli politehnice

În ante-proiectul legii învățământului superior, trimis facultăților din București pentru deliberare, principalele inovațiuni tind să schimbe cu desăvârșire caracterul Universităților de până acum. Pe viitor, în locul Universităților, vom avea școli politehnice superioare în genul politehnicului din Zürich.

Nu discutăm ideea în sine, pentru că de realizarea unei reforme a învățământului superior nu se poate vorbi serios în timpul guvernului actual, ci constatăm tentativa numai.

Iată principalele articole în cari se formulează aceste inovațiuni:

Art. 54. Pe lângă catedrele fundamentale, care se vor fixa de către minister pentru fiecare secțiune, după ce se va lua avizul conform al consiliului facultății respective, vor exista și catedre cu laboratoarele ori seminariile necesare, care vor fi menite a da studenților o pregătire științifică superioară într-o direcțiune exclusiv practică, aplicată la cerințele industriale, agricole, igienice, juridice, comerciale, farmaceutice, etc.

„Studenții unei secțiuni vor fi obligați de către decanul facultății a-și alege, după voie, odată cu înscrierea lor în facultate, unul, cel mult două, asemenea cursuri de știință aplicată, pe care le vor urma în mod obligator împreună cu toate lucrările practice necesare și vor trece examene. În diploma lor se va menționa cursurile aplicate ce au urmat. Frecventarea celorlalte cursuri aplicate este facultativă; însă acelor studenți care le-au urmat regulat și au trecut în mod satisfăcător examenele se vor menționa în diplomă cursurile urmate“.

Art. 55. În viitor se va putea organiza un învățământ agricol superior, sau comercial superior, sau electrotehnic ș. m. d. pe lângă diferitele facultăți, cu acelaș caracter de știință aplicată. Aceasta se va face prin lege în urma avizului consiliului facultății și a senatului universitar.

„În aceste școli superioare, alipite facultăților, se pot primi ca studenți absolvenți de liceu ori de școli speciale, și care nu sunt obligați a se înscrie și ca studenți obișnuiți ai facultății“.

Aceste articole nu mai lasă nici o îndoială asupra tendinței care se urmărește în reforma Universităților. Este limpede spus că în locul organizării facultăților actuale, ministerul dorește un conglomerat de școli speciale practice sub denumirea de Universitate.

O asemenea reformă radicală s'ar putea ea oare vota de un Parlament, în care nu este reprezentat decât sporadicul partid conservator?

Ante-proiectul aduce apoi câteva schimbări la procedeu după care se recrută până acum corpul profesoral. Parte din aceste schimbări sunt cerute de experiență și sunt bune; parte însă sunt cerute de interesele câtorva partizani, și în

primul rând de interesele celor din apropierea d-lui ministru, și acestea sunt, de sigur, detestabile.

Nu lipsește nici articolul special pentru persoana Excelenței Sale d-l Ministeru. El este pus la „dispoziții finale și tranzitorii“, și sună astfel:

Art. 108.—„Până în termen de 2 luni dela promulgarea acestei legi, consiliile facultăților de drept vor fi invitate de minister, ca în termen de maxim 3 luni după aceea invitate, să recomande ministerului, spre a fi numiți profesori, pentru catedrele speciale create în vederea doctoratului în drept, pe acei dintre suplinitori, cari au cel puțin 2 ani de funcționare dela data când au primit însărcinarea de a face cursuri pentru doctorat, și cari fiind doctori în drept s'au distins prin lucrările lor pe tărâm juridic și au dat dovadă că au făcut un curs interesant și mai ales util în timpul cât au avut însărcinarea a suplini catedra“.

Un suplinitor, ca acei prevăzuți în acest articol, cu cel puțin doi ani dela data când au primit însărcinarea, este în-suși d. Ministru C. C. Arion.— *Verax* —

O broșură semnificativă

Zilele trecute a apărut o broșură semnată *icare*, și care poartă titlu: *Le régime constitutionnel. Deux rois modèles* (București. Sococ. 1912).

Această broșură se ocupă de cei doi regi ai Belgiei Leopold I și Leopold II, în scopul de a arăta cum au înțeles acești regi aplicarea legilor constituționale în ceea ce privește schimbarea ministerelor. În alte timpuri această broșură având o temă atât de specială, ar fi trecut neobservată; astăzi însă nu. Situația anormală în care ne găsim, ne silește să îi rezumăm concluziunile. Cititorii vor înțelege, ei singuri, cât sunt de actuale pentru noi aceste concluziuni.

„Guvernul parlamentar, zice anonimul autor, este un regim burghez care se sprijină pe transacțiuni, concesiuni și menajamente. Cu el nu se potrivește nici onorul cavaleresc, nici orgoliul stoic. Onorul cavaleresc,—foarte diferit de onoarea în genere,—obligă pe cineva să nu cedeze înaintea dușmanului, chiar dacă ar fi viața în pericol. Într'un duel acela care dă înapoi este desonorat. Acei cari ar voi ca un asemenea onor cavaleresc să dea regula de conduită a oamenilor de Stat, în practica regimului constituțional, s'ar găsi într'o funestă eroare. Când cineva își expune numai viața sa proprie poate să nu dea înapoi cu un pas măcar, dar când cineva pune în joc soarta unei țări întregi, atunci este o datorie pentru el să asculte de vocea rațiunii și a experienței. *A încălecă pe cal și a împușcă în cetățenii desarmați, în loc de a face să cadă un minister, poate să pară demn de un cavaler; dar de sigur, nu în chipul acesta se întemeiază regimul libertății.* Așa, Louis-Philippe în Franța, a conservat ministerul Guizot, în contra opiniunii publice, pe motivul că ministerul avea majoritate în Parlament, dar prin aceasta a grăbit căderea, dimpreună cu a ministerului, și a tronului! Din potrivă, Leopold al Belgiei, în 1857 sacrifică un minister care avea simpatiile sale și avea și majoritatea în Parlament, și prin aceasta își asigură liniștea și își consolidează tronul“.

„Într'o țară cu regim parlamentar este foarte periculos de a guvernă cu o majoritate, care poate fi acuzată că nu reprezintă sentimentele și dorințele națiunii“.

Recomandăm citirea broșurei în întregime.— A. C. C. —

CESTIUNI ACTUALE

POLITICA DE RESENTIMENT

Față de actele incordonate ale guvernului presidat de d. P. P. Carp, mulți se întreabă: ce urmărește oare acesta din urmă? Care este logica acestui bătrân om de stat, care o viață întreagă a propovăduit constituționalismul cel mai riguros, și care sfârșește prin a guvernă în afară de Constituțiune, după cum atestă până și sentințele tribunalelor? Care este logica omului, care o viață întreagă s'a fălit a fi singurul occidental în țara aceasta, și care acum sfârșește prin a guvernă sprijinit pe autoritatea morală a Tonceștilor?

Decepție? Non-sens?

De loc. Bătrânul, P. P. Carp, urmează o logică,—dar o logică alta decât cea normală,—el urmează logica resentimentului. Cine cunoaște această din urmă logică, nu se mai miră în fața actelor guvernului presidat de d. P. P. Carp, ci cel mult se întristează. Bătrânul, în tot cazul, nu merită o așa soartă!

Resentimentul este o patimă degradatoare; din nefericire pentru oameni, o patimă foarte răspândită. El isvorăște din ură; și rămâne în multe asemănat cu ura; dar el este o ură potolită prin conștiința neputinței. Omul care urăște este totdeauna gata de atac în contra persoanei pe care o urăște; pe când omul cu resentiment numai, deși este mânat de ură, își reține totuși atitudinea de atac prin conștiința ce are că forțele lui sunt inferioare scopului. Omul plin de ură este un impulsiv care n'are timp să-și compună o figură,—să rădă albastru, sau galben, cum se zice în proverbe,—el merge drept la țintă, și este mulțumit când își doboară dușmanul; pe când acela cu resentiment își compune figura și se iluzionează singur pentru a-și da o poză. Omul de resentiment râde albastru, sau galben, și întocmai ca vulpea din fabulă, găsește că strugurii sunt prea acri, când nu-i poate ajunge.

Resentimentul este o patimă care se poate întâlni nu numai la indivizii izolați, ci și la întregi clase sociale. Au fost istorici, cari au explicat chiar producerea revoluțiunilor politice și sociale prin intervenția resentimentului.¹⁾

Această patimă își are logica ei. Tristă logică, negreșit, din punctul de vedere moral, dar o logică tot așa de reală cași aceea a adevărului.

Omul cuprins de resentiment fiind în neputință să-și învingă dușmanul în luptă directă, ia calea indirectă: aceea a calomniei și a bârfelii. El începe prin a micșora valoarea adversarului, crezând că prin aceasta își ridică valoarea lui proprie. Când adversarul nu-l cinstește cu prietenia sa, el, neputinciosul,

din resentiment afirmă că prietenia adversarului îi este compromițătoare; când adversarul este talentat, el, acel cu resentiment, afirmă că talentul nu este o virtute; când adversarul este iubit de mulțime, el, acel cu resentiment, găsește că iubirea mulțimei este o dovadă de demagogism; și așa totdeauna mintea celui cu resentiment găsește, în raționamentul prin antiteză, argumentul care să-i sprijine valoarea propriei sale neputințe. Sunt unii, dintre acești resentimentali, cari ajung să se iluzioneze cu deabinele. Li vezi atunci, cum se plimbă ca niște halucinați, spunând la toată lumea cât sunt ei de puternici și de fericiți! Și când nimeni nu-i închide, atunci am ajuns la momentul culminant al logicei resentimentului: momentul când se răstoarnă scara valorilor morale; când ce e bun este rău; când ce e nobil devine josnic; în sfârșit, când neputincioșii sunt Hercului omenirei...

*

Să venim la d. P. P. Carp și la logica faptelor sale, de când este șef al guvernului.

Ce așteptă lumea dela dânsul... Nu o mai spunem. Ar fi prea dureros.

Ce vede lumea după urma sa? Campania de defăimare în contra a doi oameni politici: Take Ionescu și Ion I. C. Brătianu, cari după dânsul ar reprezintă, în țara românească, imoralitatea și corupțiunea!

Și cu toate acestea... vulpea încercase să se apropie de aceste poame acre!

În Ianuarie 1910, d. P. P. Carp vizitează pe d. Ion I. C. Brătianu și îi propune cartel în alegeri. D-l Brătianu găsește însă propunerea necinstită. „Eu nu pot face așa ceva, domnule Carp, fiindcă eu sunt șeful unui partid serios...” zice d. Brătianu. Răspunsul acesta eră *un adevărat fier roșu* pentru o conștiință morală. D-l P. P. Carp aveă probabil la acea epocă o conștiință morală și de aceea a simțit arsura. De aci au pornit consecințele. Un Carp, mai tânăr și mai stăpân pe sine, ar fi recunoscut de atunci că a făcut un pas greșit, luând sarcina guvernării,—și poate acest pas nici nu l'ar fi făcut dela început. Un Carp, bătrân cum este însă, a fost cuprins de resentiment. „Tu, șeful unui partid serios? Tu ești șeful unui „partid de spoliatori! Înaintea autorității mele mo-„rale... tu ești un nimic!“

Și așa omul, căruia i se cerșea prietenia, se schimbă brusc într'un om compromițător...

Nu, zău, strugurii sunt acri, fiindcă sunt numai prea departe.

Acelaș lucru cu d. Take Ionescu.

În primăvara anului 1907, câțiva fruntași ai partidului conservator oferă șefia partidului întreg d-lui P. P. Carp. D-l Carp însă se adresează celui mai bătrân dintre acești fruntași, care din întâmplare eră și fostul șef, și îi zice: n'am ce face cu șefia pe care mi-o oferiți, până ce nu mă recunoaște și Take Ionescu.

Fără asentimentul lui Take Ionescu nu eră dar șefia în regulă.

1) Trimit pe cititori cari se interesează de această problemă științifică, la lucrarea lui Max Scheler: *Über Resentiment und moralisches Werturteil. Ein Beitrag zur Pathopsychologie der Kultur*, apărută în *Zeitschrift für Pathopsychologie*, Vol. I, pag. 268 și urm.

La 1908 însă Take Ionescu iese de sub șefia d-lui P. P. Carp. Un Carp, mai tânăr și mai prevăzător, n'ar fi lăsat să se producă un asemenea act. Un Carp, bătrân însă, s'a mulțumit cu consolarea pe care i-o dă resentimentul. „A plecat Take Ionescu? Să-i fie „de bine; peste trei luni n'are să se mai vorbească „de dânsul!“

În sfârșit, d. Carp ia frânele guvernului, și înainte de împlinirea unui an este silit să facă propuneri de pace d-lui Take Ionescu. Refuz din partea acestuia; résentiment din partea d-lui Carp. Take Ionescu, întocmai ca Ion I. C. Brătianu, este defăimat, pentru ca din înjosirea lui să reiasă strălucirea unui P. P. Carp.

Se uită lumea curioasă la actele acestui guvern, prezidat de bătrânul om de Stat P. P. Carp, și discută cu aprindere incoherența acestuia;—unii îndeamnă chiar la revoltă,—în loc de aș lua cu toții pălăria și a saluta cu pietate moartea morală a unui fost caracter.

C. Rădulescu-Motru

LUI I. I. CARAGIALE

— SCRISOARE —

D-voastră mă felicitați pentru succesul avut la Teatrul Național cu *Maica cea tânără*—pe care o numiți o strălucită manifestație artistică—și-mi doriți să nu-mi pierd dragostea de muncă. Vă mulțumesc Maestre. Și iertați că vorbesc în paginile unei reviste, în loc de a vă trimete răspunsul în plic discret—dar sunt dator să cer apărarea adevăraților artiști, atunci, când în presă s'a pornit o „goană“ sistematică împotriva „școlii“ mele...

Zâmbesc când mă gândesc la „dușmanii“ mei. Cine sunt ei? Artiști, gânditori, essay-iști, maestri ai scrisului? Aș... sunt biete nulități, respinse la teatre, la ziare, la reviste—critici ocazionali care pentru un pahar de bere proclamă că „Înșiră-te Mărgărite“ este înrudită cu „Kain“ al lui Byron.

Și de ce sunt urmărit de „dușmanii“ mei? Pentru că nu știu scrie, ori pentru că sunt pervers, imoral, decadent, anarhist etc.?... Aș... Sunt urmărit pentru că n'am rude la Academii, n'am moșii în Dobrogea, nu fac pași pe nisip în Scheweningen, nu trăesc în viața literară a Caffé-ului Imperial—sunt urmărit pentru că sunt „prea“ tânăr și prea „încrezut“.

Unii constată că stau sub influența lui Wilde, alții că stau sub influența lui Maeterlinck. Unii constată că sunt un artist, alții că sunt un farseur, un frondeur, un nihilist.

Domnul X., dela Universitate recunoaște marele meu talent de prozator—un academician îmi strânge mâna la premiera „Maicei tinere“ și mă felicită, căci scriu „poezii admirabile“.

Diferiți gazetari mă împrășcă cu noroi.

Iar eu?

Eu, maestre Caragiale, cum v'am scris de atâtea ori, rîd de prostiile unora și de maliția tuturor. Rîd când citeșc „critici“ scrise cu „aparat științific“—în care se analizează sufletul meu; rîd, când filistinul constată că sunt rafinat și când pretențiosul scrie despre mine că arta mea este omletă, căreia îi dă oul Wilde... Rîd de filistini, căci mă amuzează ciuda lor—și mă bucur de dojeanele ce mi le dau păzitorii Parnasului Român—păzitorii „care se pricep“—iar, eu, bietul, nepriceputul, necoptul, nefermentatul, eu—stau în Clujul meu liniștit, în apostolatul literar, beau șvarțul meu și ridic poșta care îmi aduce „vești“.

Când însă sosește vre-o scrisoare din Berlin—inima mea începe să bată mai tare. Departe de Țara Românească, de munții românești și de revistele românești—trăește un moșneag tânăr, în al cărui suflet rîde Dumnezeuul culturii românești... Bătrânul magistrul al literelor, el surghiunitul, el capriciosul geniu—el tace și ascultă. Ascultă cuvintele mele și răspunde la cuvintele mele, cum numai un artist poate răspunde, care e gata orcând să-și arate sentimentele, când e vorba de apărarea unui suflet.

Și când vine scrisoarea din Berlin, dela cel mai mare Român și dela cel mai desăvârșit artist al culturii românești—când vine scrisoarea plină de duhul luminii, luminează numai pentru mine—atunci nu-mi mai pasă că am dușmani, doar am un părinte bun, care este convins, că nu sunt bastard!

Ei toți, câți nu mă înțeleg ori nu vreau să mă înțeleagă, sunt filistini... Filistini, care judecă cu centimetru și cu maniere bune, cu pretenție și cu nutră serioasă—dar fără suflet. Căci dacă ar avea suflet cei ce nu mă înțeleg ar trebui să înțeleagă că numai conștiința mea de artist mă poate susține într'un oraș maghiar, între streini, în țară străină... Numai conștiința asta m'a putut conserva, că n'am căzut pradă politiceii de rasă din Ungaria—că n'am dispărut în ceață, cum dispar toți Românii, care nu trăesc din suflet... Dar ce să le spui lor, că viața mea e din mine... Ce să le spui, că am în straița mea visuri și gânduri—comori, comori. Ce să le spui? Unui eschimoș în zadar i-aș arăta briliantul, el numai piatră ar vedea în ea... Și unui dușman al meu în zădar i-aș spune că sufletul meu este de aur—când el spune că e numai „omletă“.

Nu m'au amăgit laudele. Și nu mă indispun „criticile“. Nu le merit. Căci pentru mine nu există decât *adevărul*.

Și adevărul este: eu, fecior sărac al muselor—am mâncat la masa luccică, a d-tale, maestre Caragiale, și n'o să-mi pese de „omletele“ unor filistini, care nici-odată nu vor înțelege ce este arta și ce meseria.

Vă mai scriu iubite maestre, că acasă, la Cluj, e timpul posomorît.

Astă-seară, am avut o viforniță urită. Pe uliți zace grea zăpadă.

Emil Isac

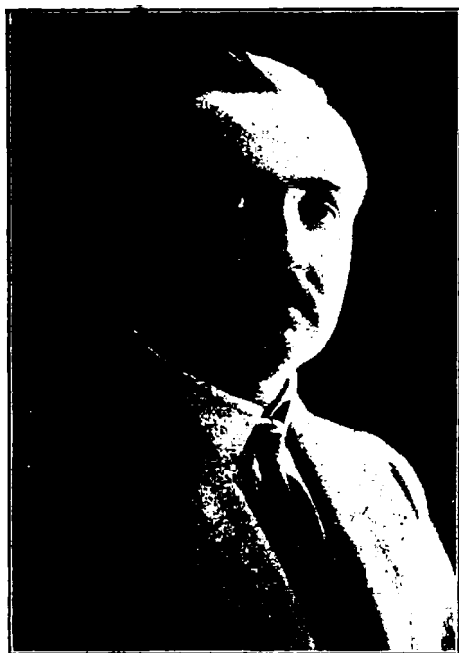
Cluj, în 6 Febr. v. 912.

CESTIUNI SOCIALE

MIȘCAREA COOPERATIVĂ ÎN GORJ

În Țara Românească am văzut o minune. De n'aș fi văzut n'aș fi crezut. Am văzut într'un sat din Oltenia răsărind un astru mai frumos și mai luminos decât soarele pe cer, cu menirea sfântă de a goni și klea face nevăzut întunericul și pustiul din sufletele țăranilor noștri.

Acest soare nou l'am văzut luminând într'o comună din județul Gorj, în comuna *Novaci*, care, în străduirile uriașe făcute de sus ca și de jos pentru câștigarea independenței economice a populației dela sate, credem că va rămâne o localitate cu reputațiune istorică, întocmai ca și Grivița pe câmpul luptelor pentru independența politică.

D-l D. Brezulescu, Directorul Băncii „Gilortul”.

Se poate ca onoarea aceasta s'o revendice un sat din fundul Moldovei. Cu atât mai bine. Ar fi o dovadă mai mult că țăranul român cu adevărat că prin el însuși s'a mântuit din ghiarele morții.

Dacă ar fi să arătăm că la Novaci este o bancă, n'ar fi lucru mare, căci, slavă Domnului, sunt destule bănci acum la țară. Vrem să arătăm însă că la Novaci este un director de bancă, care a făcut dintr'o instituție financiară o școală de redeșteptare și de înflorire culturală, economică și națională pentru locuitorii dela safe. De altfel cititorii au toată libertatea în alegerea concluziunii din cele ce urmează.

Anul trecut, petrecând cu familia lunile de vacanță pe lângă o rudă a mea, judecător în Gorj, am avut prilejul să vizitez mai multe sate. Multe lucruri, și bune și rele, m'au impresionat; însă mult mai mult m'a izbit faptul că țăranii, preoții, învățătorii, când vorbiam de una și de alta, răspundeau aproape la fel: — Domnule, aici nu-i nimic; să mergeți la Novaci, ca să vedeți ceva ce n'ați mai văzut în altă

parte.—Și ce-i acolo?—Acolo este d-l Director Brezulescu, un om foarte bun. Acolo oamenii fac pâine în casă, fac tot felul de brânzături, au în casă gospodărie, nu glumă. D-l Brezulescu le-a făcut cuptoare pentru prune, le-a dat pământ și câte și mai câte. Decât Lainici, Polovraci ori Tismana, mai bine la Novaci să meargă cineva și să vadă pe d-l Director Brezulescu...

Minunat om, mi-am zis, trebuie să fie d. Brezulescu, de vreme ce numele său e pomenit cu atâta evlavie și laudă de o lume atât de necăjită cum suni țăranii. Curiozitatea de a-l cunoaște de aproape a crescut în mine așa de mult, încât hotărîrea de a-l vedea a devenit irezistibilă.

Intr'o frumoasă dimineață de vară, cu trăsura primarului dela băile Săcel, pornirăm așadar drept la Novaci.

De o parte și de alta a șoselei vedeai resfirate în depărtare sate cu căsuțe albe cari se perdeau pe niște plaiuri bogate, înverzite și frumoase ca din povești. Ici o școală nouă, dincolo o biserică impunătoare în construcție, mai departe case cochete, prăvălii noi de manufactură conduse de flăcăi îndemânateci, țăranii chipeși cu pălării de pae, fete sprintene de munte, cari coseau la gherghel în pridvorul casei; totul se perindă pe dinaintea ochilor noștri ca într'un vis fantastic. Iar când ajungeam pe câte un deal și ne aruncam privirea peste întreaga câmpie care începe dela poalele marelui Paring și se pierde în zări depărtate, vedeam turlele de biserici spintecând falnic văzduhul și sclipind la soare; vedeam lanurile de grâu mișcându-se ca valurile mării, în fel de fel de lumini; vedeam turme de vite albe pierzându-se prin lunci și dumbrăvi, lanuri de porumb foșnind ca rochiile de mătase,—simțiam mii de fiori necunoscuți că îmi zguduie sufletul. Simțiam că peste aceste locuri planează mâna providenței, din care—ca dintr'un izvor nesecat—ar curge tot belșugul și întregul farmec pentru ca să se reverse pe tot cuprinsul țării.

În sfârșit zărirăm Novacii. Cu cât ne apropiam, cu atât mă convingeam că plimbarea noastră devine tot mai plăcută și mai frumoasă. Șoseaua curată ca în palmă, presărată la distanțe cu bănci și chioșcuri, străbate acum o pădure fermecătoare; ai crede că te găsești într'o țară cu civilizație seculară.

Când intrăm în sat la Novaci, dăm peste niște case adevărate vile. Curți mari, cu uluci ca la orașe, scăldate în flori și verdeață. Bucata de șosea care străbate comuna este umbrită deoparte și de alta cu două rânduri de copaci și înflorită cu numeroase bănci: un adevărat bulevard. Zgomotul ferăstraelor și al morilor, așezate pe Gilort, îți arată de departe rostul satului. Prin case vezi atârând tablouri istorice și alegorice din viața neamului nostru și poate singura localitate din țară, în care n'am dat peste portretele chipeșe ale țărilor ruși.

Mergem să vedem banca.—Unde-i Banca?—Uite acolo, ne răspunde cineva.

Nici că ne veni să credem. Eră mai mult un bordei decât o casă. Dacă n'ar avea o firmă la intrare,

n'ar putea nimeni banul că sub un acoperiș de șindrila, care stă gata să sărute pământul, se mănuesc pe fiecare an peste zece milioane.

Directorul, d. D. Brezulescu, ne arată și explică tot mecanismul băncii. Personalul, în frunte cu primul contabil, poartă cu toții haina națională. În ochii și pe figura lor citești numai decât bunătatea de suflet a directorului, la a cărei școală de progres, funcționarii băncii „Gilortul“ și-au primit toată lumina și experiența.

Intreaga comptabilitate este de o simplitate, ordine și claritate uimitoare, și este adaptată pe deplin cu nevoile și felurile de operațiuni ale băncii. În fiecare seară se face bilanțul casei sub controlul directorului. Mobilă simplă și redusă la strictul necesar, personal puțin și muncă destulă,—toate îți arată spiritul de economie care domnește în acest local. În cancelarie vezi atârând chipurile marilor oameni ai

Hotelul și restaurantul din Novaci

neamului: Cuza Vodă, Mitropolitul Șaguna, Tudor Vladimirescu, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Regele Carol, Mihail Cogălniceanu, Ioan Brătianu, ș. a. În chip foarte firesc ești pătruns că banca aceasta urmărește un ideal sfânt.

Și acum să povestim ce a făcut și face banca „Gilortul“ din Novaci, pentru ea să poată oricine vedea dacă este sau nu întemeiată admirația noastră. Datele sunt luate la fața locului după acte și registre. Se mai pot găsi de oricine și în „Monografia băncii populare Gilortul“ publicată acum doi ani de d-l Dumitrescu-Bumbești, cunoscutul inspector al băncilor populare (Socec).

Banca „Gilortul“ a luat ființă la 1902, cu 26 de membri și cu un capital de 72 de lei. Astăzi, după zece ani de viață, numără două mii membri și aproape trei milioane capital. Anul trecut a făcut operațiuni de unsprezece milioane.

După ce a ținut câțva timp în arendă moșia Novaci, la 1907 a cumpărat-o de veci. Dacă toate fășiile de munte s'ar înădi, ar face o lungime de aproape

șaptezeci de kilometri. O bucată de pădure evaluată la cumpărare cu 30 de mii lei, a fost vândută de bancă la o societate pentru exploatare de păduri, cu preț de cinci ori mai mare: cu una sută cincizeci de mii de lei.

Imprumuturile se fac cu gir și chiar cu credit personal, cu amanet și ipotecă. Toți locuitorii din sat cari doresc să aibă legături cu banca, sunt supuși la un noviciat de un an. Dacă în cursul acestui stagiului de încercare, debitorul achită ratele la termen și dă dovezi de bună credință în toate angajamentele materiale și morale luate, atunci creditul personal capătă o sferă mai întinsă. Se face astfel țaranilor o educație cu mult folos, pentru gospodăria și rostul lor.

Banca primește economii spre fructificare pe librete, cari în trecut fie zis, sunt mai cu gust făcute decât cele dela Casa de Economie din București. Face negoț cu case mari din Germania, pentru desfacerea lănei, a prunelor, a lemnului de construcție și a tuturor produselor locale. Are o grădină pentru legume; pepinieră cu pomi roditori și cu vițe din Algeria, unde țaranii și copiii lor capătă cunoștinți pe cale practică. Posedă un mare și frumos cuptor pentru uscat prune și altul pentru făcut magiun. Sute de căruțe încărcate cu prune staționează toamna în zăvoiul din mijlocul satului, așteptând să le vie rândul. O casă mare din Bremen cumpără roadele livezilor din Novaci cu 70 de bani chilogramul.

Pe apele Gilortului sunt transportați copacii groși din pădurile bătrâne, proprietăți ale băncii, și când ajung în sat sunt luați în primire de două mari ferăstrae cari îi fasonază în tot felul, pentru a fi după aceea puși în vânzare sub formă de scânduri, șindrila, doage, stâlpi și altele. Banca construiește în zăvoiul din sat alte două ferăstrae, din care unul în gura văii, unde este cea mai puternică cădere de apă. Proiectează transformarea puterii Gilortului în forță electrică, care să pue în mișcare toate morile și ferăstraele și să scalde satul în lumina electrică cu preț mai de nimic. La primăvară încep lucrările pentru construcția unui local propriu pentru bancă, a unui local de hotel și a unei biserici. Am văzut planurile cari sunt așa de frumoase încât cu siguranță nu vor putea decât să stârneasă admirația celor, cari le vor vedea întrupate în piatră.

Banca „Gilortul“ ține pentru Novaci loc de comună și de stat. În mâna ei sunt concentrate toate interesele locuitorilor din sat.

Din fondul cultural al băncii s'a înființat o bibliotecă cu aproape o mie de volume. A oferit pentru școală un local gratuit și dă în toți anii ajutoare însemnate la săraci. Bisericele și școalele din județ găsesc un sprijin larg la banca „Gilortul“. Elevii săraci cari se disting în cursul primar, primesc ajutoare pentru a-și putea continua mai departe studiile. A cumpărat o pompă de incendiu în folosul satului, un gramofon și un cinematograf pentru școală și săteni. A organizat și organizează diferite conferințe pentru folosul obștesc. Nu cruță nici o jertfă

materială și morală pentru ridicarea nivelului cultural și social al țăranilor.

Meritele sale au fost de altfel relevate oficial de d-l Spiru Haret, fost ministru, după al cărui raport special M. Sa Regele Carol a decorat pe Directorul băncii „Gilortul“ cu Steaua României.

În localul băncii este un registru destinat pentru semnăturile vizitatorilor. Printre aceste dăm și de a d-lui V. G. Morțun, fost ministru, cu următoarele frumoase cuvinte: „Dragă Brezulescule, mi-ai cerut iscălitura; eu îți dau inima“.

Dață am spune numai că banca este opera d-lui Brezulescu, ar fi cea mai mare laudă pentru capacitatea financiară a unui director. Dar lucrurile stau altfel. D-l Brezulescu este mai mult decât atât. Este un adevărat apostol.

Banca s'a născut în urma unui discurs pe care acum zece ani studentul Brezulescu l'a ținut pe malurile Gilortului, în ziua de Bobotează. El poate cu drept cuvânt fi socotit ca naș, care și-a botezat finul cu numele acestui râu frumos și harnic.

Biografia acestui om este așa de instructivă și de caracteristică, încât cu greu poate cineva trece cu vederea peste ea, vorbind de Novaci și mai ales de banca „Gilortul“.

Tatăl său a fost învățător în sat, unde tânărul Brezulescu a terminat cursul primar, iar apoi a urmat gimnaziul din T.-Jiu. Aici s'a distins printre cei din tîi, luând în toate clasele premiul cu coroană. Cursul liceal l'a urmat la T.-Severin, unde de asemenea la toate eră cel dintîiu. În timpul vacanței, pe care o petrecea la Novaci, se ocupa cu publicarea de articole privitoare la diferitele legende și credințe din popor. A dat nemuritorului Hașdeu informațiuni prețioase cu privire la Negru Vodă, cari au fost utilizate în „Magnum Etimologicum“. A avut prilejul să însoțească pe mai mulți savanți din țară și străinătate, cari făceau pe timpul verii excursiuni științifice în munții Gorjului. Toți au fost încantați de serviciile sale inteligente, după cum se poate vedea din scrisorile ce posedă. Repausatul Teohari Antonescu a întreținut cu dînsul o lungă și cu totul amicală corespondență.

La 1900, la serbarea pe care liceul din T.-Severin a dat-o în Capitală, la Ateneu, tânărul Brezulescu a ținut o cuvîntare, de față fiind M. S. Regina, care l'a felicitat pentru entuziasmul și frumusețea discursului. Ținea predici prin bisericile din Gorj și conferințe pe la școlile din sate. A fost ucenicul nedeșpărțit al regretatului Piekarsky, un străin cu sentimente mai românești decât mulți Români.

La 1902 organizează mari serbări naționale, cu care ocazie d-l Dr. C. Istrati îi scrie: „Să luptăm, să voim, să avem încredere în marele D-zeu și în destinele neamului nostru binecuvîntat, și roadele vor sosi, cărarea se va bătători, siguranța va aduce folosul și utilul, neamul va trăi și va lua și el parte largă la mișcarea mare și frumoasă a omenirii“.

La 1905 obține „magna cum laude“ diploma de licență în drept la Facultatea din București tratând despre „Contribuțiuni la studiul proprietății în devălmășie

timp multe rînduri de laudă. După ce și-a luat doctoratul la Paris, s'a înscris în baroul din T.-Jiu. În această calitate s'a distins prin zelul, prin serviciile desinteresate și inteligența ce a depus întru terminarea unor procese neterminabile, pe cari țăranii din județ le aveau cu Eforia și cu alții. Cel mai mare triumf al său a fost câștigarea moșiei Novaci în folosul băncii „Gilortul“, valorată în prezent la un milion și jumătate.

Din tot ce a scris și a făcut până astăzi se poate vedea că întreaga sa activitate a fost luminată de o stea, călăuzită de un ideal care se poate vedea din rîndurile următoare: „O cultură sistematică și o îngrijire aleasă dată dezvoltării satelor de moșneni, ar putea face din ele niște centre puternice menite să fie în larga noastră pătură sătească pilde vii de îmbărbătare și de urmat. Și când acest ideal va fi ajuns, clasa noastră de mijloc va avea atunci de unde să-și îngroașe rîndurile spre a da la rîndul ei o clasă conducătoare românească, sănătoasă, bogată, luminată și muncitoare“.

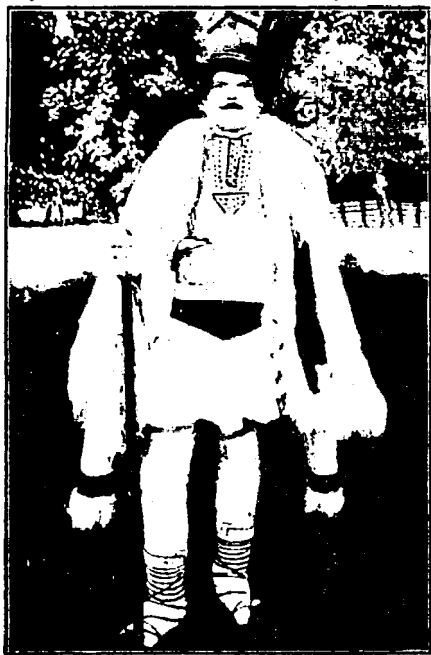
În casa Directorului, proprietate scumpă dela părinți, simplă dar curată și drăgălașe, cu flori în curte, găsești o bibliotecă bogată și variată, care dovedește cunoștințe frumoase.

Este la zi cu toate curentelee intelectuale și sociale din Capitală și din alte centre mari străine. Pe biroul lui am găsit mai toate revistele din țară, am găsit „Le Temps“, „Le Figaro“ și felurite reviste economice franceze.

Tânăr, frumos, simpatic, posedând talentul vorbirii plină de căldură și de atracție, minte luminată și coordonată în idei și acțiune, înzestrat cu o voință de fer și cu darul neprețuit de a pune în practică toate năzuințele, d-l Brezulescu avea în față drumul deschis de mult pentru a putea ajunge la București ca să ocupe cu înlesnire o situație înaltă mai ales pe terenul politic... A întors cu plăcere spatele la perspectiva ispititoare a gloriei zgomotoase din Capitală și a primit să-și consacre munca, talentul, știința, viitorul întreg, pentru binele unui sat. A preferit să muncească la un birou instalat într'o căsuță dărăpănată la țară, decât se sue scări de marmoră și să conducă un mare serviciu la un oarecare Minister din București. Credem că este unicul exemplu din țară. Aici, de sigur, stă secretul marilor întreprinderi și marilor succese. În jertfa de suflet, în munca fără preget și fără sgomot, în focul dragostei conducătorilor pentru întreprinderea condusă, se făuresc temelii de oțel și se înalță ca dela sine un edificiu nemuritor.

Și acum câteva cuvinte pentru statul major al d-lui Brezulescu, căci a susține că singur le-a făcut pe toate, este a spune un mare neadevăr, tocmai cum ar susține cineva că un general poate câștiga o bătălie fără căpitani și fără soldați. Întâi și întâi merită să menționăm pe d-l Fani Boșca, plin de inimă și cu mult rost la Novaci, originar din Macedonia și stabilit acolo de treizeci și mai bine de ani. D-l Gigartu, care sub cămașa sa de țăran ascunde un suflet nobil, iar în ochii lui citești o inteligență și o putere de muncă în țară. D-l Doctor Pateli a fost și este în tot momentul printre cei mai zeloși susținători în opera frumoasă

întreprinsă de banca „Gilortul“. De asemenea merită să menționăm pe d-nii Ion B. Nițescu, N. Ionescu, C. M. Drăgoescu, P. Pănoiu, I. Dămășel, Pr. C. Bălăceanu, Pr. Gh. D. Oprișescu, Al. Grigorescu, I. N. Răduțescu, I. Preoteșescu, Pr. P. Rădescu, P. Rotariu, N. Vinezeanu, Pr. F. Comănescu, Ion D. Petrescu (avocat), Gr. G. Roibu, Dum. G. Comănescu, Dum., I. Tudor, Dum. I. Diaconescu, C. Giurea, Gh. C. Moșora, I. I. Coconețu, I. Ilie Tăban, toți fruntași notabili din Novaci, cari urmează cu trup și suflet pe d-l Brezulescu. O deosebită mențiune trebuie să facem pentru d-l G. Dumitrescu-Bumbești, care în chestiunea băncilor populare—o știe toată lumea—este un fruntaș al acestei mișcări de salvare națională. A tras cu piciorul drept și au mers toate în plin. Originar din

Port național din Novaci

Gorj, a purtat o deosebită grijă de mersul instituțiilor economice din acest județ. Sfaturile și sprijinul său moral au fost de sigur de mult folos întreprinderii gigantice care e banca „Gilortul“.

Sub auspiciile „Gilortului“ s'a înființat o bancă la Horez (Vâlcea), care într'un an și-a făcut un capital de trei sute de mii de lei. De asemenea s'a înființat banca „Tudor Vladimirescu“ la T.-Jiu, condusă de chiar unul din fiii d-lui Dumitrescu-Bumbești, care promite să calce pe urmele directorului dela Novaci.

Tabloul n'ar fi desăvârșit, dacă n'am adăogă că Novacii, ca mai toate satele dela munte, trăesc sub influența civilizației fraților noștri din Transilvania. Mare parte sunt veniți chiar de peste munți. Novăcenilor li se zice și Ungureni. Fenomenul acesta se observă mai bine în Dobrogea, unde coloniile românești din Ardeal, în opera de românizare, de ordine, gospodărie și prosperitate a provinciei, au contribuit mai mult decât toate legile, regulamentele și milioanele destinate veteranilor și coloniștilor din țară. Trebuie dar să recunoaștem că în procesul de disolvare produs de acel mixtum compositum balcanic și de felurite alte elemente străine, frații noștri din Transilvania, în locurile unde se așează, constituiesc centre

folositoare și devin prin aceasta o gardă neprețuită de apărare și întărire a naționalității noastre.

Toate aceste împrejurări fericite au de sigur partea lor de merit și în mișcarea economică și socială din Gorj și mai ales din Novaci; iar meritul d-lui Brezulescu este cu atât mai mare cu cât reprezintă cea mai înaltă și mai luminată sinteză de gândire, acțiune și sentimente românești în Gorj. Sub influența energiei sale, care se resimte până în R.-Vâlcea, d-l D. Drăghicescu, profesor universitar, a scris aceste rânduri: „Vre-un Tudor Vladimirescu al deșteptării noastre economice nu va putea să se ridice decât tot din Gorj. Trebuie să existe acolo undeva vre-o instituție economică, care condusă de o inițiativă curajoasă să reînnoiască în istoria noastră economică rolul eroului nostru național dela 1821“.

Și acum pentru a încheia vom spune că cine vrea să cunoască frumusețea monumentelor noastre vechi să meagă să viziteze Curtea de Argeș; cine vrea să cunoască puterea noastră industrială să viziteze valea Prahovei, să meargă la Sinaia ca să vadă familiile boerești făcând sport..., să meargă la Constanța ca să cunoască forța noastră de expansiune pe mare.

Toți neîncredătorii în soarta neamului, toți acei cari plâng și bocesc neamul, toți tinerii cari doresc să-și creieze iluzii și încredere în vitalitatea neamului, toți cei cu iluziile moarte, toți adevărații patrioți, ca și toți politicienii cari doresc să vie în contact deadreptul cu realitatea cea mare, cu izvorul de energii cari clădesc în tăcere o nouă Românie, să meargă la Novaci, de unde se vor întoarce cum ne-am întors și noi, cu înțelegerea covârșitoare a versurilor:

*Viitor de aur țara noastră are,
Și prevăd prin secolii a ei înălțare.*

Ion D. Arginteanu

C R I T I C A

FONDUL ȘI FORMA IN LITERATURĂ

— D-I POMPILIU ELIAD —

Chestiunea fondului și a formei a fost tratată la noi, ceva mai pe larg, de către d-nii Pompiliu Eliad și G. Ibrăileanu. Atât unul cât și altul, ajung la încheerea că fondul și forma sunt nedespărțite și că nici nu se pot, chiar, concepe separat. Să vedem, pentru azi, cum își întemeiază d. Pompiliu Eliad părerea, și ce obiecțiuni i s'ar putea aduce.

D-l Pompiliu Eliad începe prin a arată deosebirea dintre artă și știință. Arta se ocupă cu realizarea frumosului și știința cu căutarea adevărului. Dar, observă d-sa, pe cât este de limpede cuvântul de *adevăr*, pe atât este de greu de dat definiția frumosului. Adevărul este corespondența indiscutabilă între gândire și realitate. Prin analogie, frumosul s'ar putea zice că este corespondența între creația artistului și între ceea ce dânsul a simțit. Pentru a fi „adevăr“, trebuie o realitate dată și a poi o gândire omenească care să i se conforme; pentru a fi „frumos“, trebuie o

simțire omenească și apoi o creațiune—realitatea—care să i se conforme. În știință, realitatea precede sufletul; în artă, realitatea—care este creațiunea—urmează sufletul. Știința este pasivă, arta este activă, creatoare.

Arta are absolută nevoie de o creațiune exterioară, căci, la dreptul vorbind, ceea ce interesează în artă nu e nici realitatea așa cum se prezintă în sine, nici felul deosebit de a simți al artistului, ci felul său deosebit de a ști să întrupeze în afară simțimântul său.

Arta consistă cu deosebire în expresie. În adevăr, zice d. Eliad, „ce ne importă, artisticeste vorbind, ce se petrece în sufletul cuiva, și cum am ști-o? Ce control am avea? Cerința supremă a artei este *forma*, pentru că forma este inspirația și emoția artistului exteriorizate, traduse în mod palpabil, controlabil, etern,—pentru că forma e mai mult decât atât: este fuziunea unei lumi și a unui suflet. Acea lume și acel suflet pot să dispară de acum. Unde sunt personagiile cari au inspirat rând pe rând în comediiile sale pe Molière? Și unde este Molière el însuși? Dar avem operele de artă ale acestui incomparabil maestru: avem realitatea și sufletul, reunite, indisolubile, și pentru totdeauna“¹⁾

Avem realitatea și sufletul reunite, indisolubile, avem adică forma și fondul reunite, indisolubile. Aceste două elemente organice trăesc nedespărțite, unul fără altul nu are înțeles. „Cine a creat chiar aceste două cuvinte în literatură?“ Poezia are o *formă* bine înțeles, precum are nevoie de o formă muzica, pictura, arhitectura, toate artele, într'un cuvânt; dar nici o formă nu se desparte în celelalte arte de gândirea artistului, în nici o artă nu s'a gândit cineva să acorde o preferință intenției artistului asupra manifestărilor acestei intenții.

„Numai în literatură se pune de o parte *forma*, adică muzica, adică versul, adică, în lipsa acestuia, proza, și *fondul* adică simțimântul, adică cugetarea, adică intenția. Ce vrea, drept vorbind să se înțeleagă prin aceasta? Că *forma*, ceea ce se vede scris, ceea ce se aude recitat,—e distinctă de *fond*, ceea ce se petrece în spiritul artistului? Ca și cum ar fi cu puțință să existe o artă intimă, independentă de manifestările ei concrete... ca și cum literatura, ca orice artă, nu ar consista în expresie mai ales,—și trebuie să zicem exclusiv, și ca și cum, în sfârșit, *forma* nu ar însemna *creația artistică însăși*: gândirea exteriorizată, gândirea inseparabilă de felul cum a fost reprezentată.

„*Forma* este ea singură tot *Fondul* sau mai bine nici unul din aceste elemente nu poate să-și aibă existența lui aparte. Când veți auzi deci în jurul d-voastră întrebându-se: care dintre aceste două elemente va trebui să aibă precădere, *Fondul* sau *Forma*? veți răspunde cu convingere: *Amândouă!* Și de veți fi întrebați încă: Dar dintr'însele, care este elementul mai artistic, mai indispensabil? veți răspunde energic încă odată: *Amândouă!* Și dacă vi se va adăoga cu

stăruință: Dar dacă ar fi să alegeți neapărat numai unul singur din aceste două elemente, pe care l'ați alege?—veți răspunde neclintit: *Pe amândouă!*“

Negreșit că *amândouă*, fiindcă numai atunci o operă de artă este durabilă, dar de aici nu urmează că *forma* e tot una cu *fondul*. De alminteri, din chiar reflexiunile pe cari d. Pompiliu Eliad le face asupra lui Eminescu și Alexandri, se desprinde o deosebire. Eminescu are multe versuri șchioape; adepții lui, pentru a nu-i micșora valoarea, au susținut că acele versuri au totuși mult fond. De atunci datează la noi ruptura dintre fond și formă.

„Pentru îndreptățirea numeroaselor sale greșeli tehnice, spune d. Eliad, s'au scos la modă cuvintele de *fond* și *formă* la noi în țară. Spre a exprima gândiri—de o netăgăduită valoare, de alminteri—Eminescu a nesocotit rima, a sfărâmat ritmurile. Poeziile lui nu suportă o lectură cu glas tare. Or, trebuie să te slujești de o mulțime de subterfugii spre a face să se strecoare în pronunție, nebăgate în seamă, toate greșelile lui de muzică dela sfârșitul și mijlocul versurilor. Citiți poezia *Mortua est*, citiți *Impărat și proletar*, citiți *Epigonii*, citiți *Sonetele*... E vre-una din bucățile lui care să suporte în această privință, o serioasă critică?... Este drept că, înainte de dânsul, Alexandri, cel mai mare nume al poeziei române până la 1880, căzuse în defectul contrar și introdusese un regretabil gol sufletesc într'o sonoritate de cadențe și de rime, care lasă puțin de dorit“.

Așa dar, după propria mărturisire a d-lui Pompiliu Eliad, Eminescu a nesocotit rima, a sfărâmat versurile, are în sfârșit o formă care nici nu suportă lectura cu glas tare, și totuși forma aceasta cuprinde „gândiri de o netăgăduită valoare“. Alexandri dimpotrivă, are cadențe, rime, o sonoritate care lasă puțin de dorit, forma lui însă, deși corectă, ascunde „un regretabil gol sufletesc“. Apoi, „gol sufletesc“ de o parte, „gândire de valoare“ de alta, sunt două expresii cari implică în sine noțiunea de *fond*, noțiune ce nu pare a fi identică cu aceea de *formă*, întru cât desăvârșirea uneia nu implică numai decât și pe a celeilalte. Dacă „*Forma* este ea singură tot *fondul*“, ele ar trebui să apară simultan și totdeauna în acelaș grad, ori amândouă perfecte, ori amândouă slabe, ori amândouă nule. Atâta timp cât unul din aceste două elemente poate să fie perfect, fără însă ca și celălalt să fie perfect, nu putem afirmă că forma este ea singură tot fondul.

În deslușirile pe cari d. Eliad le dă asupra istoriei, deosebirea apare și mai evidentă.

Istoricul, când adună date și material, face operă de știință. După ce a adunat bucățile cadavrului așa zicând, după ce s'a recunoscut că sunt ale cadavrului, mai rămâne de însuflețit cadavrul. Istoria propriu zisă acum începe. Ce face istoricul? El înlănțuește, el construiește, el formează un tot din datele istorice adunate. Toate aceste date nu erau decât elementul material, decât piatra sau cărămida pentru clădirea proiectată. Istoricul și-a servit lui însuși de cioplitor și aducător de piatră, de acum va trebui să-și serve și de arhitect. Dar planul operei lui, cimentul, de unde îl

va luà? Și pe unul și pe celălalt, le va luà dela sine însuși. Pe cel dintâiu din imaginația sa, facultate câte odată științifică, dar mai adeseaori artistică,—pe cel de al doilea din sensibilitatea sa, facultate totdeauna artistică.

Istoricul trebuie să simtă. Pe cât trebuie să renunțe la această însușire în prima fază a operațiunii sale, în faza *analitică*, pe atât are nevoie de dânsa în aceasta de a doua fază, în faza *sintetică*. Un istoric care rămâne rece în fața trecutului este un rău istoric. Dacă întâia datorie a istoricului e de a căută adevărul, a doua e de a-l face cunoscut, înțeles celorlalți, și pentru aceasta trebuie să li-l prezinte într'un mod viu, să li-l introducă, așa zicând, în suflete.

„Istoricul, spune d. Eliad, trebuie să umple cu personalitatea sa artistică, această lacună care există între oamenii de altă dată și cei de acum. Trebuie să reînvieze sub ochii contemporanilor pe cei ce au trăit odinioară, sau să transporte pe cetitorii săi la oamenii de odinioară, să le dea posibilitatea de a vedea, de a simți, de a gândi, fără voia lor... El trebuie să fie Grec cu Grecii cei vechi, Roman cu Romanii... Sensibilitatea istoricului este cimentul care leagă diferitele acte, diferitele bucăți conservate ale vremurilor de odinioară. De aceea zece istorici în fața unui aceluiși subiect dat,—admițând că ar dispune cu toții exact de aceleași mărturii istorice—*vor tacta de sigur subiectul lor în zece moduri diferite*“.

Această din urmă mărturisire răstoarnă, mi se pare, toată clădirea pe care își întemeiază d. Pompiliu Eliad afirmarea, că „*forma este ea singură tot fondul*“.

Am arătat ce crede d. Eliad despre Eminescu și Alexandri, cu privire la formă. Acelaș lucru l'a făcut și Brunetièr, cu Balzac și George Sand. Ca romancier, Balzac este fără îndoială un creator. „Eu cred, spune Brunetièr, că nici autorul *Crimei și Pedepsă*, nici acel al *Anei Karenine*, cari-i datoresc atâta, nu l-au întrecut. Ori care ar fi punctul de vedere din care s'ar studia romanele sale, fie că s'ar arăta ceea ce conțin ele și numai ele, fie că s'ar recunoaște calitățile considerate ca esențiale oricărui roman, valoarea lor rămâne aceeaș, și nu se poate nimic pune deasupra lor. Adăogați că ele au determinat oarecum formula dela care romanul nu se poate abate fără o mare pierdere pentru el“.

Nu este, spune el în altă parte, glorie mai înaltă pentru un mare scriitor, „decât aceea de a se fi făcut nedespărțit pentru totdeauna de istoria unui gen. Ba, mai mult, ca un Balzac și ca un Molière, când au fixat modelele acestui gen, el poate fi asigurat că va trăi în memoria oamenilor, și că nici o schimbare de modă sau de gust nu va prevalora înaintea operei sale“.

Ca formă însă, ca stil, Balzac este inferior lui George Sand. Din toate personagiile cari străbat romanele lui George Sand, nici unul de sigur, nu este atât de viu ca personagiile lui Balzac. Cu toate acestea, în istoria și evoluția limbei, la *Comédie humaine* nu va însemna o dată importantă, și Balzac nu va fi socotit ca un scriitor de primul ordin. Scriitori de primul ordin sunt acei cari, fără a turbura

cursul unei limbi, fără a o abate din direcția ei seculară, o modifică; și dintr'un instrument consacrat de tradiție, ne învață să scoatem accente nouă. Așa a făcut Ronsard în secolul al XVI-lea, Pascal în secolul al XVII-lea, Chateaubriand și Hugo în secolul al XIX-lea. Așa au făcut Eminescu și Alexandri la noi. Cum și prin ce mijloace, este greu de lămurit.

Ceeace însă este sigur, e faptul că trecerea lor a lăsat urme adânci în istoria limbei și că, *după dânsii*, nu se mai scrie ca înaintea lor. Balzac nu este din această familie:

„El a putut să trateze limba în felul lui și să modifice noțiunea stilului desemnând, în fapt, artei de a scrie un cu totul alt obiect decât ea însăși: n'a influențat însă, propriu vorbind, arta de a scrie și „maniera“ sa, ca scriitor, n'a făcut școală. Ii lipseă pentru aceasta puterea, sau cel puțin un anumit grad de putere, și mai ales „originalitatea“. Cele mai frumoase ale sale pagini, cari nu sunt prea numeroase, și cari nu ușor le poți desprinde din contextul sau cadrul lor, sunt frumoase, dar nu prin calitățile stilului sunt unice și neimitabile. In ele nu vedem izbucnind darul invențiunii verbale care este atât de caracteristică geniului natural al stilului. Pentru a fixa locul său în istoria poeziei franceze, e de ajuns să spun, terminând, că toate aceste calități ce îi lipsesc,—și pentru cari nu-i imputăm de a nu le fi avut—sunt tocmai calitățile unui Victor Hugo.“¹⁾

D-l Pompiliu Eliad care este un cunoscător, ba poate cel mai bun cunoscător dela noi, al literaturii franceze, își reamintește de sigur, critica ce se aduce stilului lui Molière. Pentru înlănțuirea scenelor, pentru ingeniozitatea intrigii și calitatea stilului, Regnard îi este superior. De ce, dar, Molière este pus atât de sus față de Regnard, dacă nu fiindcă a pătruns mai adânc în caractere, fiindcă a zugrăvit mai exact viața, fiindcă ne face să cugetăm?

Tot pentru acelaș cuvânt, păstrând bine înțeles proporțiile, putem spune că și poetul nostru Grigore Alexandrescu va trăi, cu toate că forma lui lasă în multe de dorit. Gândul său, numai îl întrezărim, nu poate să izbucnească în întregime afară, fiindcă Alexandrescu deși are *fondul*, nu are și darul „invențiunii verbale“, unicul, singurul zămislitor al *formeii*.

N. Em. Teohari

Înștiințăm pe toți cei doritori de a avea în bibliotecă „Noua Revistă Română“, că avem din nou la dispoziția d-lor colecțiile volumelor V, VI, VII, VIII și IX din revistă, legate în scoarțe tari și demne de a figura în orice bibliotecă, pe preț excepțional de lei 1.50 fiecare volum (în provincie plus 60 bani porto pentru 1 sau două volume, lei 1.10 pentru 3 sau 4 și lei 1.35 pentru toate cinci volumele).

Un volum cuprinde până la 450 pag. de text variat și mereu de actualitate.

Cererile, făcute pe cotorul mandatului cu care se va trimite suma de mai sus, sau în scrisoare, la care se va alătura suma de mai sus în mărci postale, vor fi înaintate administrației revistei.

1) F. Brunetièr: *Honoré de Balzac*.

F O L K L O R

ELEMENTE EGIPTENE IN BASMELE
ROMĂNEȘTI

F E L U L

N'am gând să vorbesc de basmul sau mai bine de cunoscuta anecdotă egipteană raportată de Erodot cu vr'o 400 de ani înainte de Chr. Basmul sau anecdota cu comoara unui împărat și cu zidarul care a lăsat în zid o piatră slobodă să se poată scoate lesne.

Nu voiu să vorbesc de acest basm pentru că, fiind raportat de Herodot — s'ar putea crede că noi l-am luat dela Greci nu dela Egipteni.

Zic *s'ar putea crede*, pentru că se știe că literatura scrisă are puțină influență asupra poporului. A. Lang vorbind despre teoria care susține origina indiană a basmelor europene, zice :

«Cum a dovedit foarte bine într'un articol din *l'Ateneum* (23 Avril 1887) versiunile literare ale poveștilor, au exercitat probabil numai o influență mărginită asupra povestitorilor din popor, asupra cumețrelor și a bunicilor dela sate. Nici o colecțiune de povești tipărite n'a fost mai populară decât cea a lui Charles Perrault, care vreme de atâția ani a fost publicată nu numai în cărți foarte eftine, ci și în foi volante încă și mai eftine. Și cu toate acestea d-l Sebillot și alți folkloriști francezi au cules din gura sătenilor versiuni din *Cenușereasa* (Cendrillon) care n'au fost suferit de loc influența versiunii lui Perrault și care erau foarte bogate în urme arhaice : de pildă, un animal magician ținea locul zânei care fusese nașa Cenușeresei. Acest amănunt se găsește în variantele *cafre*, *santale* și *fineze* tot așa de bine ca și în variantele *celtice* și *scoțiane*, și s'a păstrat în tradițiunile poporului francez în ciuda influenței lui Perrault. De altă parte d. Carnoy n'a putut descoperi decât urme foarte slabe din influența a *Omie* și *una de nopți* cu toată extrema lor popularitate. Sătenilor, poveștile din cărți li se par cu totul deosebite și oarecum în afară de patrimoniul legendar pe care l-au moștenit dela strămoși. (p. 610)

Și când basmul acesta, care se găsește la Erodot, are variante populare la noi, de pildă, *Hoț împărat* al lui Ispirescu ; localizarea de pe vremea lui Bujor bandidul din colecția Sevastos ; anecdota cu cei 300 de raci ca să ducă pe popă în raiu ; precum și varianta macedoneană : am aveă tot dreptul să vorbim de acest basm și să-l considerăm ca venit pe altă cale decât prin scrierea istoricului grec. Avem însă ceva mai bun, de aceea îl lăsăm la o parte.

Voim să vorbim de elementele cari alcătuiesc che-resteaua basmelor noastre, *de acele credințe și practice* pe cari spiritul omenesc și-le creează precum larva își alcătuiește acel adăpost vremelnic din cele mai subțiri fire, pe cari noi le numim mătasă. Voim să vorbim de acele fire de obârșie egipteană, pe cari le întâlnim în pânza basmelor românești.

Păturile scoarței pământești studiate de Geologie, cuprind fosile și urme materiale din viața fizică a omenirii.

Producțiunile spiritului omenesc, studiate astăzi de știința numită folklor, alcătuiesc un mare fluviu care cuprinde rămășițe sau urme din viața sufletească a popoarelor.

Elementele egiptene pe cari le găsim în basmele noastre sunt urme din viața sufletească trecută a poporului nostru.

Înainte de a păși la cercetarea acestor elemente, vine întrebarea : De unde sau prin cine au putut veni elementele egiptene în basmele noastre ?

Calea cea mai dreaptă la care ne gândim mai întâiu, este calea romană : prin Romani.

Pela 330 a. Chr., Alexandru cel Mare cucerește Egiptul. Urmașii lui, Ptolemeii, mai ales Ptolemeu Soter, răspândesc pretutindeni cultul egiptean al lui Serapis.

Cu vr'o 30 de ani înainte de Chr. Romanii cuceresc Egiptul ; iar pe la 107 cuceresc și colonizează Dacia.

Deci dela 107, populația din Dacia se găsește în acelaș imperiu, sub aceeaș stăpânire ca și Egiptul.

Cultul și obiceiurile egiptene se pot deci transporta în Dacia prin negustori, prin marinari, prin sclavi, prin meșteșugari, prin învățați, prin soldații liberați și mai ales prin legiunile de pază, prin soldații recrutați din Egipt și aduși ca străini supuși și ascultători să țină ordinea în imperiu.

Cităm câteva locuri din Analele Muzeului Guimet, tom XXIV :

«Cultul egiptean care s'a răspândit în lumea greco-romană a eșit din Serapeum din Alexandria fundat de Ptolemeu Soter (p. 111).

«Serapis era de origină indigenă sau a fost adus din Sinope, din Seleucia ori chiar din Babilon ? (p. 111).

«Un punct rămâne câștigat : Serapis și Osiris au

fost sau identici dela început sau identificați imediat...

«Serapis este un zeu cu totul egiptean, cel mai popular dintre toți zeii din Valea Nilului...

«Serapis din Alexandria ajunge firește sub Ptolemei una din principalele divinități ale țării (pag. 112).

«Ptolemeii voiau ca acest zeu să reunească într'o comună adorațiune cele două rase cari populau regiunea lor (p. 113)».

Notăm că Isis și Osiris începuseră a deveni cunoscuți Grecilor încă înainte de a scrie Erodot. *Osiris* se identificase cu *Dionisos* și *Isis*—soția lui Osiris—cu *Demeter*.

«Această religie a fost adoptată pretutindeni pe unde se întinseră relațiunile mării Metropole Comerciale din Alexandria.

«Lagizii au făcut-o să fie primită de prinții și de popoarele cu cari ei încheiară alianțe. Regele Nicocreon a introdus-o în Cipru, Agathocle în Sicilia...

«In Antiohia Seleucus Callinicus clădi un sanctuar pentru a așeza în el o statuă a zeiței Isis... Ptolemeu Soter introduse în Atena zeul său, Serapis, și Arsinoë, mama lui ori soția lui zidi acestei zeiței un templu la Halicarnas pe la 307 a. Chr. (p. 119).

«Chiar dela începutul imperiului roman, cultul egiptean cuprinse puțin câte puțin centrul și nordul Italiei și se întinse în provincii. *Comercianții, marinarii, sclavii, meșteșugarii*, învățații egipteni, chiar soldații liberați din cele trei legiuni cantonate în valea Nilului ajută la răspândirea lui. El pătrunde prin Cartagena în Africa, prin marea târg din Aquileea în țările dunărene...

«Cu începutul erei noastre se naște această mare mișcare de convertire, care trebuia în curând să facă ca se adora Isis și Serapis dela marginea Saharei până la valul din Bretagne, și din dealurile Asturiilor până la gurile Dunărei (p. 125).

«...Isis și Serapis fură adorați în lumea latină într'o perioadă de mai mult de cinci sute de ani (p. 128).

Iată acum câteva elemente egiptene, cari se găsesc și la poporul nostru și de cari în treacăt pomenește *D-l Franz Cumont* în Analele Muzeului Guimet :

«1) Sub protecțiunea escadrelor egiptiene marinarii și negustorii răspândeau în acelaș timp cultul zeiței Isis, patroana navigatorilor, pe toate coastele Syriei,

«Asiei Mici și Greciei, în insulele Archipelului și până în Helesponte și în Tracia (p. 120).

Credința într'un protector al navigatorilor și al navigațiunii, trăește și astăzi la noi, cu singura deosebire că prin acel fenomen de psihologie socială, pe care îl numim *acumulare de attribute*, Isis a fost înlocuit prin Sfântul Nicolaie. *Sf. Nicolae* la noi e ținut ca patronul navigatorilor și chiar al contrabandiștilor.

2) Sfințenia apei.

«In Egipt preotul aprindea focul sacru și făcea libațiuni cu o apă care trecea ca fiind din Nilul cel zeificat. (p. 143).

«La Roma chiar, credincioșii zeilor Alexandrini înscriu adesea pe mormântul lor dorința: Fie ca Osiris să-ți dea apă rece» (p. 152).

Acți amintim obiceiul poporului la noi, de a face fântână de sufletul morților.

Zeificarea apei nu se putea face decât într'o țară, unde lipsa de apă eră așa de mare ca în Africa. Obiceiul deci de a considera apa ca sfântă nu poate să fie decât de acolo.

Poporul nostru crede apa ca sfântă. Un om din popor se spală cu apă din orice șanț și se crede curățat.

Unii atribue credința în sfințenia apei faptului că Christ a fost botezat în apă, dar se poate că și Christ s'a botezat în apă fiindcă și pe acolo, pe la Iordan, se răspândise această credință egipteană și se ridicase și Iordanul la aceeași demnitate pe care o avea Nilul.

Și cine știe dacă și în Grecia nu se făceau pe vremuri libațiuni cu apă, după obiceiul egiptean și apoi s'a înlocuit apa prin vin, care în Grecia eră mai rar, mai căutat decât apa, ținând socoteală că *Osiris* zeul Nilului în Grecia se identifică cu Dionisos.

3) Ortoepia rituală.

Se știe că una din condițiunile practicei magiei era pronunțarea exactă a cuvintelor și mai ales a numelor.

«Acel ce știe să pronunțe adevăratul nume al unui individ sau al unei divinități se face a fi ascultat de dânsii ca un stăpân de robul său. De acolo nevoia de a păstră forma originală a acestui cuvânt misterios.» (p. 143).

Asta explică pentru ce la noi se crede că descântecetele n'au putere dacă nu se spun vorbele *intocmai cum trebuie*. Iară pe de altă parte chiar întrebuițarea descântecelor la noi pare o practică de magie egipteană, căci la Egipteni toată puterea magiei stătea mai ales în cuvinte. În niște manuscrise egiptene a căror traducere d-l Maspero le publică în *Les Contes Populaires de L'Égypte Ancienne* sub titlurile de: *Le conte des deux frères* și *Conte de Satni-Khamois*, al căror cuprins sunt niște basme, se găsesc destule exemple de magie verbală.

4) *Impodobirea sfinților* sau mai bine obiceiul de a pune diferite podoabe zeilor. În ziua de astăzi când grație creștinismului nu mai avem idoli, poporul nostru pune diferite găтели icoanei Maicei Domnului: *beteală, salbe* etc.

Citim în analele Guimet:

«E probabil că în fiecare zi se făcea toaleta statuei; o îmbracă, o coafă. Am văzut că această grijă era în deosebi încredințată unor împodobitoare sau stolistice. Il îmbrăcau pe idol cu vestminte scumpe, îl încărcau cu juvaeruri și pietre scumpe. O inscripție ne-a păstrat inventarul sculelor prețioase pe care le purtă Isis în vechiul Cadix: găteala ei este mai strălucitoare ca a unei madone spaniole. (p. 144.145).

5) Zeițăși cu chip de animale.

În Catania, în Sicilia, la serbarea Sfintei Agata, la 5 Februarie, se văd oarecare urme ale unui cult care seamănă cu serbările egiptene de început de sezon.

La noi în ajunul Sf. Vasile, anul nou, se joacă *brezaea* sau *capra*, însoțită de personaje travestite.

Se știe că brezaea la noi are cap de capră și mai ales bot de capră. Se știe apoi că la Sf. Vasile se mai poartă și chipuri de alte animale: *urs, căluț* și chiar ceea ce în Moldova se chiamă *buhaiu*.

Mai caracteristic din toate acestea este un fel de brezae care se face în județul Iași, Comuna Lungani de sus. E capra cu două capete: unul capul propriu zis, acel cu bot și cu urechi ca de capră, botul purtând chiar și barbă ca la capră, și un alt cap așezat deasupra acestuia în formă de disc rotund, ținut într'un plan vertical și perpendicular pe botul propriu zis. Acest disc închipuește o față de om cu ochi, sprâncene, nas, gură, așa cum se închipuește soarele. Samănă deci să fie un simbol al soarelui, adică al lui Osiris.

«Iată după Apuleus descrierea serbării *Navigium Isidis*: «La 5 Martie, în momentul când se re-deschidea navigația întreruptă în lunile de iarnă, o procesiune măreață se îndreptă spre țarm și se puneă să alunece pe valuri un vas afierosit zeiței Isis, «protectoarea marinarilor. Un grup burlesc de personaje travestite deschidea cortegiul. Apoi veneau femeile în rochii albe semănând flori, stoliștii agitând ustensilele de toaletă ale zeiței, dadoforii ținând torțe aprinse; himnozii, ale căror cântece alternate se amestecau cu glasul ascuțit de flaute și cu răsunetul sistrului de aramă, apoi mulțimea împinsă de inițiați și preoți cu capetele rase, îmbrăcați în robe de in de o albime strălucitoare și ducând chipuri de ale zeilor cu figuri de animale, cu simboluri deșănțate, ca, de pildă, o urnă de aur cu apă sfântă din Nil. Se opriau în fața altarelor unde aceste obiecte sfințite se oferiau venerațiunei credincioșilor. Pompa măreață și bizară desvelită la aceste serbări, lăsă în poporul de jos doritor de spectacole o impresiune de neuitat (p. 146-147).

6) *Torța*. Pe lângă asemănarea în total între această procesiune și cea dela noi, dela Sf. Vasile, cu capra, în Moldova mai ales, e de observat și singurul caz în care poporul întrebuițează torța. În loc de torță în Moldova se dă foc unei *păcornițe* care e pusă într'un țepoi sau furcă de fân, și umblă cu ea noaptea în loc de torță.

Am citat aceste lucruri ca specimene de elemente caracteristice. Ceea ce face să le luăm ca venind din Egipt și nu din alte țări, este faptul că se găsesc mai din vechime în Egipt. Vine însă întrebarea: Dar aceste elemente nu cumva pot să fie de natură antropologică, adică nu s'ar putea oare aplica aci mai curând cunoscuta teorie: *Völkergedanke* a lui Bastian și a continuatorilor săi, *că prelutindenii spiritul omenesc rămâne identic cu sine însuși și lucrează în aceleași direcțiuni asupra datelor procurate de experiență?* (A. Van Gennep: *Formation des Legendes*, p. 49).

Această explicație nu e suficientă, zice d-l A. Van Gennep, căci *în fața experienței oamenii din diverse regiuni și rase, fac ipoteze și lucrează în mod diferit* (Ibid).

Th. D. Sperantia

G. M. Corbescu: *Comuna rurală și autonomia ei*, tip. Carol Göbl, București.

Figuri Contemporane, număr excepțional cuprinzând biografia familiei Lenș; cu bogate și artistice reproduceri după tablouri și opere de artă ale acestei familii. O lucrare care face cinste tipografiei Sococ.

Petre C. Trișcă, *Între două vremuri. Piesă în trei acte*. Buc. 1912.

Just: *Legi inconstituționale și afacerea tramvaelor comunale*, studiu de drept constituțional, Tip. „Adevărul“, 30 bani.

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

URECHIA LA GENIILE MUZICALE

Sunt rugat din mai multe părți să fac cunoscute și cetitorilor din țara noastră cercetările mele cu privire la dispoziția particulară a urechii la marii muzicieni, cercetări pe cari le-am putut face chiar asupra subiectelor și cari au fost demonstrate în reviste speciale ca *Annales des maladies de l'oreille* și comentate de curând și de marea revistă pariziană *Musica*, în numărul de pe Fevruarie 1912.

Urechea lui Enescu

Țiu însă să atrag atențiunea că „Muzica“ din Paris, jurnal de belletristică prea ușoară, nevoind să intre în detalii științifice, mi-a sacrificat lucrarea, spunând numai o parte din ceea ce susțin eu, lăsând la o parte tocmai după mine partea cea mai esențială a lucrării mele.

În lucrarea mea—care mi-a cerut 3 ani de studiu și de reflecțiune, ajung în adevăr după un mare număr de examene de tympane la persoane variate—cu auzul bun, cu auzul rău, la persoane nemuzicale, muzicale, genii muzicale—la concluzia, că tympanul la persoane în adevăr muzicale—are o poziție verticală, pe cât timp la cei fără dispoziții muzicale, este oblic.

Acestei concluziuni îi dau de altmintrelea o interpretare bazată pe anatomie, fiziologie și patologie.

Desvoltarea creierului trage după sine și imprimă calotei osoase (craniului) dispozițiuni cari la rândul lor ne vor lăsa să conchidem de configurațiunea encefalului.

După părerea mea—părere găsită de altmintrelea foarte interesantă și seducătoare chiar de ilustrul meu maestru Politzer din Viena—la oameni cu o dezvoltare mare a zonei auzului—adică a zonei temporale, inelul tympanic (cadrul membranei tympanice) se ridică, fapt ce înlesnește transmisiunea auzului către centri cerebrali. Și de oarece compozitorii muzicali sunt acei cari au nevoie de o mai mare dezvoltare cerebrală a acestei regiuni, găsim în adevăr după cum urmează din analizele detaliate, un tympan mai vertical la aceștia decât la artiștii executanți cari după toate, n'are nevoie decât de o dezvoltare mai mare a centrilor lor motori decât ai zonei de idei muzicală ce se găsesc în regiunea lobilor temporali.

Această ultimă părere, existența bosei temporale, este de altmintrelea susținută și de profesorul Tandler din Viena, și stabilirea relației dintre dezvoltarea a-

cestei bose și redresarea tympanului este emisă de mine și constituie singurul meu merit în această privință.

*

10) *Kubelik*, marele și celebrul violonist, pretinde că nu a suferit niciodată de urechi. Cu toate acestea examenul pe care l'am făcut ne dovedeau multe alterațiuni patologice, ceea ce nu diminuea întru nimic marea sa virtuozitate.

Urechea dreaptă prezintă un tympan puțin atrofiat, cu deosebire în partea sa anterioară. Se mai văd pe ici pe colo depozite calcaroase de formă diversă.

Urechea stângă, se prezintă de asemenea puțin atrofiată ca tympan, și nu prezintă acel triunghi luminos cu vârful spre centru cu baza spre periferie ce se vede în starea normală. Dar ceea ce este mai caracteristic și ceea ce ne interesează mai mult e că tympanul este foarte tare înclinat.

Urechea lui R. Strauss

20) *Goldmark* ilustrul compozitor al operei „La Reine de Sabah“ și al atâtor capo-d'opere, prezintă tympanul ridicat aproape vertical. Și, lucru curios, cu toată vârsta înaintată a marelui compozitor—are 71 de ani—nu se vede nici cea mai mică alterațiune patologică. Cu atât mai curios, cu cât una din urechi fusese incisată—paracentesată—altă dată, fără a fi lăsat nici cea mai mică urmă. Goldmark are însă tympane juvenile cari pot servi studenților ca piese de demonstrațiune. Se poate observa de asemenea că conductele auditive osoase sunt foarte largi, ceea ce vorbește în sensul celebrului anatomist vienez Hyrtl, care pretinde că conductele auditive se lărgesc cu vârsta. Auzul în ambele părți este excelent.

30) *Felix Weingartner* celebrul șef de orchestră și compozitor, mi-a făcut examenul urechei foarte greu din cauza nervozității d-sale. Totuși am putut să-mi dau seamă că planul tympanelor d-sale este vertical—punctul esențial al cercetărilor.

Pe o secțiune, așa fi obținut un unghi egal cu acela al lui Goldmark.

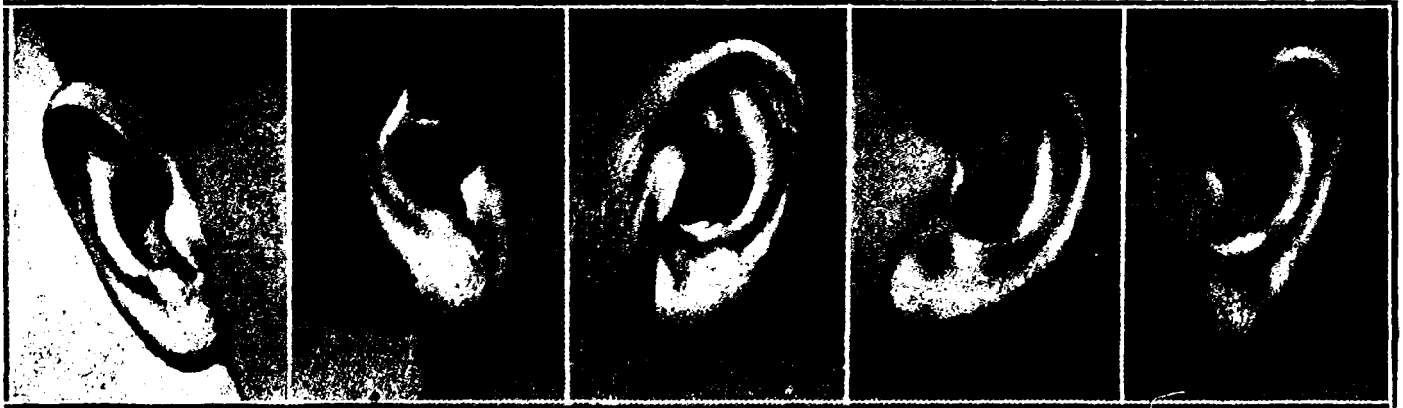
40) *George Enescu*, tot odată violonist și compozitor, prezintă un tympan cu un reflect gălbui în loc de gris, culoarea sa normală. Se observă de asemenea că triunghiul luminos de care vorbirăm înainte, în loc să se dirijeze înainte, se dirijează în jos.

Planul înclinării tympanului ar fi intermediar între acela al lui Kubelik și acel al lui Goldmark.

50) *Godowsky*, marele pianist, prezintă în partea dreaptă, un tympan puțin translucid, puțin retractat, ceea ce ar vorbi în sensul unui vechiu catar din aceea parte. Se vede de asemenea depozite calcaroase di-

Urechea lui Massenet

Weingartner

Kubelik

Săint-Saëns

Hubay

Debussy

seminate pe ici pe colo ca în cazul lui Kubelik. Urechia stângă din contra prezintă un tympan translucid și, lucru caracteristic, se observă o exostoza osoasă foarte pronunțată, ceea ce probează că în această regiune s'a produs o perturbare în viața ei embryonară.

Planul tympanelor puțin ridicat.

6°) *Hubay* celebru nu numai ca violonist dar ca compozitor și pedagog, prezintă tympanul așa de translucid încât se văd perfect de bine toate detaliile anatomice ale urechei medii. Se vede chiar foarte net, inelul tympanic (anulus tympanicus al anatomistilor) în care este încadrată membrana tympanică.

Nimic alt de notat. Planul în totalitate nu-i prea ridicat.

7°) *Dr. Richard Straus* ilustrul compozitor al operelor *Electra*, *Salomea*, etc., prezintă în dreapta, tympanul puțin gălbui. Nu este translucid. Scurta apofisă a ciocănașului fiind puțin proeminentă, tympanul ni se pare ca un ecran vertical. Triunghiul luminos este puțin vizibil.

La stânga culoarea este mai puțin gălbue, dar scurta apofisă în această parte este mai proeminentă.

Planul ambelor tympane este vertical.

8°) *Claude Debussy*, unul din iluștrii reprezentanți ai școlii moderne de muzică franceză, prezintă de asemenea tympanele având în ambele părți un ușor colorit gălbui. În ambele părți găsim de asemenea o ușoară retracțiune a tympanelor, ceea ce nu împiedică de a se constata că planul lor este vertical.

*

Este evident că din aceste puține observațiuni (pe cari le publicăm în mod cu totul sumar și insuficient), să nu ne fie permis de a trage concluziuni generale.

Bazându-mă însă, atât pe un foarte mare număr de observațiuni ca și pe examene de piese anatomice, mă cred îndreptățit de a formulă următoarele concluziuni:

1°) Nu e nevoie de tympan normal, pentru a fi un excelent muzician.

2°) Compozitorii de muzică prezintă tympanul ridicat, aproape vertical.

3°) La artiștii executanți putem găsi, dela obliqui-

tatea pronunțată a lui Kubelik și până la poziția verticală, toate intermediarele.

Aceste considerațiuni mi s'au părut interesante, și ar merita după mine ca să fie punctul de plecare a altor cercetări în această direcțiune. Căci această chestiune coprinde cheia problemei a originii și a naturii geniului muzical. Ele ne vor face poate să găsim și alte stigmatice științifice sigure cari ne-ar revela dela început aptitudini muzicale.

Ne îndreptăm astfel spre drumul fericit presimțit de *Manouvrier* când spune: „Anatomia comparată progresa de asemenea în interpretarea variațiunilor de structură, de formă, de dispoziție, de dezvoltare a organelor, și suntem în drept să presupunem că frenologia, cu drept cuvânt discreditată astăzi, va renaște într'o zi sub o formă adevărat științifică; atunci însă nu va fi o artă de ghicitorie, de astrologie, de horoscopie.... Va fi frumos să putem face cu oarecare certitudine diagnosticuri de aptitudini, fără bine înțeles a ne aventura în prezicerile chiar ale actelor...”

Dr. Birman-Bera

BIBLIOGRAFII

Au apărut în editura lui *Feliz Alcan*, Paris:

Philosophie de la pratique. Economie et Ethique, par *Benedetto Croce*, traduit de l'italien par *Henri Buriot* et le docteur *Jankelevitch*. 1. vol. în 8° 10 fr.

La Pensée Humaine, ses formes et ses problèmes, par *Harald Hoffding*, traduit d'après l'édition danoise par *Jacques de Coussange*, avant-propos de *M. E. Boutroux*, de l'Institut. 1. v. ol. în-8° 7 fr. 50.

L'Avarice. Essai de psychologie morbide, par *J. Rogues de Fursac*. 1. vol. în-16 2 fr. 50.

La Synthèse en histoire. Essai critique et théorique, par *Henri Berr*, directeur de la *Revue historique*. 1. vol. în-8° 5 fr.

Etudes de morale. Critique des théories morales. La Patrie. La Justice. Questions de philosophie morale, par *F. Rauh*, professeur à la Sorbonne, recueillies et publiées par *H. Daudin*, *M. David*, *G. Davy*, *H. Franck*, *R. Hertz*, *G. Humbert*, *J. Laporte*, *Re L. Senne*, *H. Wallon*. 1 vol. în-8° 10 fr.

L'Effort Allemand, l'Allemagne et la France au point de vue économique, par *Lucien HUBERT*, député. 1 vol. în-16 3 fr. 50

ÎNSEMNĂRI

H.-G. WELLS. — Trăim într-o vreme de revoluție intelectuală, ce dăruie vechile îngrădiri sistematice și vrea să redea imaginației avânt neînfrânat, ca și avântul vieții însăși. În filosofie, *Bergson* a rupt zăgăzurile înguste ale raționalismului; în chimie, *Ostwald* a deschis perspective noi; în fizică *Mach* a emis noi ipoteze asupra materiei; în logică cercetările pragmatistilor și ale filosofilor înrudiți cu ei (*Poincaré*, *Durkheim* etc.), vor să ne desrobească de despotismul vechilor categorii; asupra întregii activități intelectuale suflă un vânt liberator și inovator. Liberând, înoinț și sintetizând, el a adus la lumina zilei genuri noi, bizare și stranii, după concepția unora, normale și utile după concepția celor ce vor să desființeze granița artificială dintre literatură și știință; romanul științific e dintre aceste genuri noi.

Jules Verne, fermecătorul tovarăș al adolescenței noastre, a fost printre inițiatorii genului; el căută să instruiască strecurând cunoștințe științifice în cadrul unor aventuri extraordinare; dar nu avea o concepție personală asupra științei și filosofiei, și de aceea, odată cu amintirile adolescenței, a dispărut și amintirea romanticilor eroi și amintirea mediului științific ce le servea uneori de suport. *Camille Flammarion*, cu o documentație științifică mai controlată și mai precisă a creat și el romane științifice mult mai abstracte și mult mai profunde; dar o originalitate în punctele sale de vedere, e greu să descoperim; e un diletant estetic, îndrăgitor de lucrurile noi, visând pe calea unei raze de lumină „visuri înstelate“ ori căutând după cele mai extravagante experiențe taina „puterilor necunoscutului“.

În altă lumină apare englezul H.-G. Wells; savant și fantastic, filosof și emotiv, în curent nu numai cu cele mai noi teorii, dar aprofundând și cele mai noi puncte de vedere, ce depășesc teoriile însăși ale științei, fugind de orice sistem, dar luat totuși de curentul general al gândirii contemporane anti-intelectualiste, Wells reprezintă acea categorie stranie de savanți poeți, care, după ce au cuprins cu privirea toată știința și filosofia contemporană, nu pot rămâne în cadrul unui îngust pozitivism ci simt nevoia de *ceva* ce depășește cadrul științei și filosofiei, e indefinit și de neprevăzut, imaginari ca reprezentare și evitent totuși în intuiția obscură a sentimentului, cu nepuință de prins într'un concept exact, ca și viața însăși.

Astfel Wells a căutat mai întâi în *Utopia modernă* și în *Redescoperirea unicului*, să arate imperfecțiunea intelectului nostru ca instrument de descoperire a adevărilor integrale; în *Anticipațiuni* că știința e incompletă, pentru că lasă cu totul la o parte voința umană din grupul elementelor determinante ale realității pe care o studiază; de aceea știința trebuie să aibă în vedere și acest factor și să-și întemeieze construcțiile sale sociale socotind-o ca o forță fizică oarecare ce poate fi canalizată și adaptată la un scop, întocmai ca celelalte forțe ale naturii utilizate de mașinile moderne. Această nouă forță va avea să schimbe aspectul actualii omeniri, făcând-o mai nobilă și mai frumoasă; până atunci însă trebuie să ne mulțumim cu visurile în care Wells ne face să întrevădem această omenire viitoare, creată de geniul său profetic și totuși limpede, un geniu de poet-pozitivist.

Asupra operii lui Wells, sunt îndreptate azi toate spiritele însetate după „nou“ în literatură. Și opera lui ciudată se pare că potolește pentru moment setea aceasta, pe care toate formele îndrăznețe de literatură de până acum n'a putut-o stinge.

Interesante observări asupra raportului lui Wells cu cugețarea contemporană, ne dă și d. René Seguy în „*Mercure de France*“.— C. P.—

PIERRE QUILLARD. — Un poet și un suflet generos s'a sfârșit deunăzi în Paris. Pierre Quillard a făcut parte din falanga poezilor cari dădură naștere curentului simbolist în literatură, fondând una din acele reviste mărunte dar glorioase astăzi, la cari scriitori acum consacrați ca Henri de Régnier și alții își dovedeau pe acea vreme primele lor manifestațiuni. E vorba de *la Pléiade*, care apărură în 1886.

A publicat în urmă două volume cu poeme; la dreptul vorbind unul numai, căci cel de-al doilea e o completare a celui dintâi. A păstrat pururea

o legătură strânsă și luminată cu helenismul, publicând studii asupra literaturii eline și traducând din Sofocle, Porphyre, ș. a.

Foarte remarcabilă e de asemenea activitatea lui socială, prin lupta aprigă pe care o duse în Franța împotriva fostului Sultan-Roșu al Traciei, luând apărarea Armenilor cari erau masacrați cu miile, cum și a celorlalte popoare creștine oprite de sângerosul despot. Prin conferințe și articole scrise prin toate ziarele, și prin propriul său ziar săptămânal *Pro Armenia*, la care colaboră Anatole France, George Clemenceau, Jaurès,

Pierre Quillard

Denis Cochin, Pressensé, ș. a., el atrase atenția lumii civilizate asupra stării imperiului turcesc. Lupta aceasta o duse până la instaurarea noului regim în Turcia.

În afacerea Dreyfus, a fost iarăși printre cei dintâi cari se aruncă în luptă și a fost chiar martor în celebrul proces.

În sfârșit, fu unul dintre cei dintâi aderenți ai *Ligei drepturilor omului*, din Paris, al cărui secretar general fu ales de câteva luni.

Tot în ultimul timp el făcea și critica poeziei contemporane la revista *Mercure de France*.

Moartea lui Pierre Quillard întristează și pe cei ce îndrăgostesc literatura franceză, ca și pe cei ce apreciază o activitate și un talent pus în slujba cauzelor mari ale omenirii.—B.—

COMUNICAREA D-LUI XENOPOL LA INSTITUTUL FRANȚEI.

Am anunțat din vreme titlul comunicării pe care, în calitate de membru corespondent, a făcut-o d. A. D. Xenopol la Academia de științe morale din Paris. Publicațiunile din ultimul timp ne aduc textul acestei comunicări și ne fac să cunoaștem *postulatul psihologic* care condiționează valoarea studiilor istorice.

Dăm aci încheierea comunicării: „Concluzia care reiese din studiul nostru este, că dacă identitatea sufletului omenesc și a funcționării sale e un adevăr axiomatic, atunci Psihologia, Istoria și Sociologia posedă o bază tot atât de solidă ca și științele naturale și sunt tot atât de sigure în rezultatele lor ca și științele apriorice cari se sprijină pe axiome, știut fiindcă ultimele principii cari le servesc ca temelie pornesc de-așemenea din inconștient, din această adâncime întunecoasă care face parte din misterul ce ne înconjură și în care e înfiptă flacăra inteligenței noastre“.

La acestea se poate observa: că identitatea sufletului nu înseamnă decât—așa cum o spune chiar d. Xenopol—că spiritul omenesc diferă de la un moment la altul și de la un loc la altul numai cantitativ, rămânând pretutindeni calitativ a-

celeş. Or după ultimele cercetări de logică genetică (cf. Lévy Brühl) faptul acesta nu e științific exact. Așa că dacă istoria are nevoie de un postulat psihologic, ea trebuie să porceadă în căutarea altuia. Fiindcă acesta nu e valabil. Articolul de o deosebită valoare filosofică totuși, merită mai multă discuție. Asupra lui vom reveni.—N.—

UN REGULAMENT LA MINISTERUL DE FINANȚE. —

Suntem rugați să dăm loc următoarei plângeri:

„Prin noul regulament al Ministerului de Finanțe, s'a propus ca funcționarii netitrați să nu mai aibă dreptul la avansare decât după 20 ani de funcționare într'un același grad!

Ministerul de Finanțe are următoarele grade: agent, impiecat, sub-șef, șef, administrator financiar și inspector financiar. Așa dar după noul regulament, un funcționar care ar face 20 ani în fiecare din acest grad, după câți ani va fi el administrator sau cel puțin șef? După 80 de ani! Adică va trebui ca să fie numit agent cu 20 ani înainte de a se naște!

Mulți se vor întrebă: pe ce s'a bazat autorul acestui regulament; pentru că dacă am face statistica gradului de cultură ce posedă azi funcționarii acestui Minister, vom găsi că: 40 la sută sunt cu 4 clase primare sau cu una-două secundare; 50 la sută cu 4 clase de liceu sau bacalaureat; și numai dacă vor fi 10 la sută titrați; și acești încă sunt controlori fiscali, șefi sau administratori, deci nu mai au aproape la ce năzu!

Ș'apoi un tânăr care 15 ani de zile și-a ros coatele pe băncile școlii pentru ca să-și ia un titlu, are să vie el

în acest minister pentru a-și începe ucinecia cu 100 de lei pe lună? S'ar putea la urma urmelor și aceasta, dar ar fi tare trist.

Deci, iată cum stau lucrurile: Titratul dacă a venit la acest minister, a venit numai pentru puțină vreme; el știe că mult nu va rămâne la „hamalâcul“ acesta și de aceea slujba o face ca vai de lume, iar nêtitratul, care nu are la ce poartă să mai bată, muncește numai aci unde își are puse toate nădejdiile vieții sale; și, după cum văzurăm, tocmai acestuia care își sacrifică tinerețea și puterea lui de muncă, i se tale acum cu atâta ipocrizie dreptul lui la o înaintare după merit. — Călin. —

IMNUL NAȚIONAL CHINEZESC. — Iată, după versiunea dată de o revistă străină, cum a fost redactat imnul național chinezesc în urma succesului republicanilor:

„Ah! libertate, una din cele mai mari binefaceri ale cerului!—Unită cu pacea, tu vei face pe pământ,—Zece mii de minuni noi.—Gravă ca un spirit, înaltă ca un gigante,—Care ajunge până la nouri.—Purtată de nouri și dusă de vânt,—Vino și stăpânește pământul;—Vino și ne luminează, ca o rază de soare,—În întunecimea sclaviei noastre!

„O albă Europă! Tu ești în adevăr,—Fica părtinită a Cerului!—Tu ai pâine și vin în belșug!—Pentru mine, libertatea mi-e dragă ca o soție.—Ziua, în gândurile mele; iar noapte, în vise—Văd toate mizeriile patriei.—Dar, cu natura ei schimbătoare, libertatea mă împiedică să o ajung deplin.—Vai: frații mei sunt încă sclavi!

„Vântul este așa de armonios; și roua așa de strălucitoare;—Florile așa de parfumate;—Oamenii, cu toți, vor ajunge odată să fie regi!“ — *La Revue.* —

REVISTA REVISTELOR

Revistele de specialitate dau de sigur, mult mai mult ca înmulțirea foilor în goană după tiraj, măsura culturii timpului nostru.

Iată, de pildă, o Revistă penitenciară și de drept penal, care are în fruntea ei pe însăși Directorul general al închisorilor. Acesta, d. *Al. Farra* un bărbat cult și serios, scrie în fruntea numărului prim: „Am luat inițiativa publicării acestui organ, cu scopul bine definit, care e acela al propagării noilor idei ce domnesc azi în Dreptul penal, cum și în nădejdea reformării sau reorganizării regimului nostru penitenciar.

Examinând de aproape și cu vădit interes funcționarea sistemului penitenciar aplicat, i-am găsit prea multe lacune, pentru ca în calitatea mea de Director să nu lupt și pe alte căi pentru îmbunătățirea lui. O reorganizare este imperios cerută. Pentru ca, însă, ea să se realizeze acum sau mai târziu, o revistă „Penitenciară și de drept penal“ este, cred, folositoare. Această revistă va avea menirea să deschidă un orizont mai larg discuțiilor de specialitate. Critica părerilor asupra materiei se va face cu obiectivitatea înăscută celor culti sau pricepuți. Din aceste discuțiuni va reeși și discuția remedierii unui rău ce nu mai poate dăinui“.

Ca director efectiv, revista are pe d. *I. Tanoviceanu*, profesor universitar de drept penal și cunoscutul susținător al pedepsei cu moarte la noi în țară... În comitetul de redacție figurează mulți magistrați de seamă: cei mai în măsură să se gândească la eterna problemă a represiunii.

În corpul revistei găsim articole competente despre: *Inchisorii*, despre *înființarea unei școli de corecție*, despre *minorii*, și o *privire retrospectivă asupra închisorilor*. ș. a.

În Luceafărul, d. dr. *Onisifor Ghibu* raportează despre *Școala românească din Ungaria în 1911*. Lucruri triste, țirește, de când cu legea lui Apponyi din 907 care „a zdruncinat atât de puternic școala românească din Ungaria, încât ea nu s'a putut reculege nici până în ziua de azi“.

„Din trei părți au fost atacate prin această lege școlile noastre. Pe de o parte lipsa de cruțare a legii față de localurile școlare, cari nu „corespundeau“ pe deplin, pe de alta salariul urcat al învățătorilor, au făcut ca modestele noastre lăcașuri de cultură populară de până aci prin multe locuri să nu se mai poată susține, mai ales după ce li s'au pus în coaste și alte școale, de concurență (școale comunale sau de stat). În chipul acesta dela 1907 până la 1911 s'au închis mai multe sute de școale românești, unele pentru totdeauna, altele pe timp nedeterminat. Într'un singur comitat—al Hunedoarei—s'au închis în acest interval 180 de școale românești, în locul cărora s'au ridicat câteva școale de stat și comunale—cele mai multe sate rămânând însă fără nici un fel de școală..

„Înaintea de 1907 existau în Ungaria întreagă peste 3000 de școale populare românești; la începutul anului 1911 numărul lor a scăzut la 2439!“

Ca măsuri împotriva acestei ruine a învățământului românesc în Ungaria, s'a început instituirea unor organe serioase de control și povățuire care să fie de ajutor învățătorilor în „multele lor încurcături de ordin didactic și educativ“ pe care le pun înaintea statului.—

Restul revistei: literatură și sfârșitul unui articol destul de lung al d-lui *Sextil Pușcariu*.

În România Viitoare, de pe Ianuarie, mai multe articole interesante. D-l I. Otescu, într'un răspuns dat unui coleg, face următoarele reflexiuni asupra pedagogiei:

„Nu doresc nimic mai bine decât o pedagogie rațională.

Și constat cu multă mulțumire sufletească că lucrurile sunt în curs de îndreptare grație pătrunderii prin universitate a pedagogiei, profesorii având, din universitate, cursuri complete și serioase de pedagogie.

Un singur lucru a rămas și mi-e frică că va mai rămâne, tocmai ca consecințele unei boale microbiene, de care a fost infectat un organism. În aceasta rolul înălțător al universității mi-e frică că va fi contrabalansat de rele asupra căror universitatea să nu poată influența. A rămas, nu zic fanfaronada, dar mandarinada pedagogiei la mulți din pedagogii noștri. Aceștia nu vor să rămâie preoți modești ai unei științe de bun simț, ci vor să fie mandarina ai unei doctrine parte inteligibilă, parte mistică“.

Aviațiunea e, cum singur titlul ar fi de ajuns să o spue, o „revistă teoretică și practică de locomoțiune aeriană“. Până acum au apărut două numere drăgălașe, tipărite pe hârtie fină și împodobite cu ilustrații numeroase.

Ea pare a fi mai mult organul oficios al Aerodromului Chitila, judecând după adresa redacției ei și mai judecând după „Reflecțiile“ pe cari le găsim în ambele numere, în cari nu se cruță de fel Principele Bibescu și Vlaicu cu întreaga tabără dela Cotroceni. Aceștia, la rândul lor, numiseră Aerodromul Chitila „un minuscul aerodrom“ și pe directorul lui, un „.....“ De aci, dihonnia care intră între aviatorii noștri și-i fac să scoată reviste și să polemizeze.

Mai interesante sunt *notițele* cari ocupă cele 6 pagini dela

sfârșitul revistei și cari informează asupra noutăților în aviațiune.

O voce discordantă vine să turbure concertul de laude ditirambice cu care e întâmpinată pretutindeni noua filosofie intuționistă, tocmai acum când și Anglia a fost cucerită de farmecul operelor lui H. Bergson. Sunt probabil oameni pe cari îi pune pe gânduri succesul extraordinar al unei *filosofii*, ce vine să încoroneze și să completeze greul edificiu al activității intelectuale contemporane, pe lângă marile public, alcătuit în cea mai mare parte din diletanți și snobi. Dacă filosofia e un lucru atât de lesnic și de simplu, oricine poate fi filosof în înțelesul bergsonian al cuvântului; aceasta însă e mai mult o înjosire a filosofiei, căci fuga de orice sistemă și lăsarea descoperirii adevărului pe seama unei intuiții individuale, prea puțin diferită de intuiția estetică, deschide drum extravaganțelor și superficialităților de tot felul. Deci „jos“ cu filosofia plicticoasă a unui Kant și, cum s'a strigat în Anglia, „*Bergson for ever!*“ Astfel filosofia intră în viață, devine o îndeletnicire plăcută pentru oamenii de lume și cele mai selecte biblioteci de buduar ar putea-o primi în rafturile lor; reclama o răspândește și-i face aureolă cu bunăvoința ei sgomotoasă și negratuită, și la lista lungă a gloriilor efemere se mai adaugă încă una, asupra căreia se putuseră înșelă la început chiar cercetătorii serioși.

Giuseppe Prezzolini, directorul revistei florentine la Voce, exprimă cu melancolie îndoelile de mai sus. El opune filosofiei evanescente și labile a lui Bergson, filosofia sistematică, completă, aplicabilă la marile probleme ale vieții contemporane, a italianului *Croce*. Pentru noi firește că paralela nu se impune.

M E M E N T O

--- În *La revue du Mois*, din 10 Febr. cor., ilustrul nostru istoric d. A. D. Xenopol, publică un interesant articol asupra sintezei în istorie, pe care îl vom rezuma și noi într'unul din n-rile viitoare.

--- Scriitorii tineri și necunoscuți încă, fără să se teamă de d-l Lovinescu care le cere, înainte de chiar proba talentului, o consacrare dela . . . intransigența d-sale și dela îngăduința publicului, — se întrec să scoată reviste: „tinere reviste“ sau „reviste de-ale tinerilor“: vioaie, bătaioase și care nu se tem de îndrăsneala oricui.

Ca o consolare însă pentru d. Lovinescu (Ramna), vom adăoga că lucrul acesta se petrece, deocamdată, în Anglia, unde au apărut de curând trei reviste tinerești: *Rhythm*, *The Poetry Review* și *Poetical Gazette*.

--- A murit generalul *Langlois*, om politic și scriitor militar de mare valoare, de curând membru al Academiei Franceze.

--- Ziarele aduc știrea, că d-l *George Alexici*, docent la universitatea din Budapesta, și pe care cititorii noștri îl cunosc din colaborarea d-sale la revista noastră, a descoperit în biblioteca bisericii unite din Cluj, unicul tipicar bisericesc român, datând din 1612. În curând d. Alexici va da publicității un studiu asupra descoperirii sale.

--- O revistă germană (*Osterreichische Rundschau*) scrie despre *căile artei nouă germane*, arătând că Germania și-a recăstătigat astăzi situația artistică pe care o pierduse într'o vreme.

--- Autoritatea filosofului *Proudhon* o invoacă azi spiritele cele mai opuse. Sindicalistii-revoluționari și neo-regaliștii, radicalii și socialiiști; toți se împărtășesc dela diferite teze ale marelui filosof.

Bouglé, în cartea sa nouă: *La Sociologie de Proudhon* (A. Colin-Paris, 3.50), esplică atitudinea intermediară pe care Proudhon a ținut s'o aibă între comunism și individualism când utiliza noțiuni ca aceste: „forță colectivă, ființă socială, rațiune publică“.

Autorul mai stabilește că oricine s'ar ocupa azi de studiul realității specifice a societăților omenești, are dreptul să ceară autoritatea lui Proudhon care este „părintele anarhismului“ și totdeauna unul din strămoșii sociologiei.

--- Dr. *Mornet* cercetează în lucrarea sa *Științele Naturii în Franța, în sec. XVIII-lea* (A. Colin-Paris, 3.50), luptele pe cari a avut să le ducă știința cu tradițiile și prejudecățile a celui veac; lupte și cercetări cari încetul cu încetul au dus la o metodă stabilă, la un spirit științific conștient de sursele și drepturile sale; și cum acest spirit a putut influența asupra educației, gustului și asupra vieții sociale în genere. Sunt episoade aci, și acum de actualitate. De pildă, rapor-

turile dintre știință și credință, dintre experiență și ipoteze, dintre severitatea științifică și arta care vrea să placă, dintre „umanități“ studiile clasice și educația prin științe.—toate aceste snt cercetate încă dela începutul secolului XVIII-lea.

--- Teoria și metoda expuse de *E. Bovet*, prof. la Univ. din Zurich, în cartea sa nouă *Lirismul, Epopeea, Drama: o lege a istoriei literare explicată prin evoluția generală*, — tinde să arate că, „geniile literare“ nu sunt nici realități, cum a socotit Brunetiere, nici pure abstracțiuni. Există trei „genuri literare“ cari sunt expresia, infinit de variată, a trei stări sufletești umane în fața vieții; ele se succed în mersul vieții într'o ordine invariabilă: geniul liric, apoi cel epic, și în sfârșit cel dramatic. Franța, care e cea mai veche națiune europeană, ne arată în literatura sa dova că cea mai strălucitoare a acestei succesiuni a genurilor literare.—Noua metodă a prof. d'n Zurich s'va provoca vii discuțiuni. Cartea a apărut la A. Colin-Paris, 3.50.

--- *Ernest Lavisse* a terminat marea sa *Istorie a Franței*. De o jumătate veac, dela Michelet și Henri Martin, nu mai apăruse o istorie a Franței demnă de această țară. Lucrarea lui Lavisse e o minunată recludire a Franței de altădată: așezămintele, moravurile, arta, viața intelectuală, economică și religioasă, toate sunt analizate și descrise în așa fel, încât la fiecare pagină se pare că retrăește Franța.

Lucrarea merge dela origine până la Marea Revoluțiune, și va rămâne ca un monument al activității intelectuale franceze de azi. A apărut la Hachette-Paris, în 18 volume (135 fr.)

--- „Bărbații v-acului al XX-lea fug de grecească, țărăți fiind de vultorea vieții; femeile dimpotrivă sunt atrase de frumusețea geniului grec. Dar suizul până la templu e greu; grămăticii l-au așternut cu pietre. Eu am încercat să tai o potecuță și să pun câteva flori pe de marginile ei. Ea tot potecuța a rămas, dar o potecuță care duce la cel mai frumos templu din lume, așa că merită osteneala de a o sui“. Cu chipul acesta amabil, *Salomon Reinach*, cunoscutul scriitor francez de artă și literatură, invită pe femeile moderne la studiul limbei și literaturii grece. Volumul, și el, poartă un titlu gingaș: *Eulalie ou le grec sans larmes* (Hachette-Paris, 5 fr.).

--- O să se ridice la Paris un monument cardinalului duce de *Richelieu*, din inițiativa orașului Richelieu, la care s'a alăturat concursul întreg al Academiei franceze.

--- Se anunță apariția, pentru 20 Februarie, a unei noi reviste: *La Revue Roumaine*, care, apărând în franțuzește, să facă cunoscută străinilor literatura noastră națională.

